MEANDER #4

Natuur rond Schelde, Leie en Zwalm

jaargang 21 | okt.-nov.-dec. 2023

natuurpunt
Vlaamse Ardennen *plus*

4 Ontmoetingsmoment en voorstelling Natuur in het hart
5 Insectenapocalyps ?
9 De Vogelatlas, een stand van zaken
10 Veerkracht
12 Zwartwordende wasplaat
13 Voordracht: biodiversiteit in de tuin
14 Steenuilen, twijfelachtige sterrenstatus
16 Vis in de Zwalm
17 Bittere vis
19 Weekschildkevers
22 Natuur en bos voor iedereen
24 Ontrafel het mysterie van de natuur
25 Kalender
34 Natuurrapport 2023
36 Aziatische hoornaar
37 Boekbespreking
38 Bijzondere vogelwaarnemingen
40 Mediawatcher
44 Filmpremière 'De natuur in de Vlaamse Ardennen'

Natuurinbreuken? Inspectieregio West (provincie West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen)
natuurinspectie.west.anb@vlaanderen.be • Telefonisch bereikbaar tijdens de kantooruren op **050 247 770**
Problemen of klachten tijdens het weekend: bel de politie!

natuurpunt

Vlaamse Ardennen *plus* VZW
Boskant 56, 9700 Oudenaarde
Ond. Nr. 0656674360
RPR Gent, afdeling Oudenaarde
www.natuurpuntvlaamseardennenplus.be

LIDMAATSCHAP
Je wordt lid door 38 euro te storten op rek. BE17 2300 0442 3321 van Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

natuurpunt
Vlaamse Ardennen *plus*

Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* omvat volgende steden/gemeenten: Brakel (zonder Everbeek en Parike), Deinze, Horebeke, Kluisbergen, Kruisem, Maarkedal, Nazareth, Oudenaarde, Ronse, Sint-Lievens-Houtem, Wortegem-Petegem, Zingem, Zottegem, Zulte en Zwalm.

CONTACTPERSONEN
Dirk Criel 0475 45 05 34

WEBSITES
www.natuurpuntvlaamseardennenplus.be
www.facebook.com/np.vaplus
issuu.com/vlaamseardennenplus

AFDELINGEN
- **Kruisem**
  Eddy Van Den Abeele 0474 62 20 52
  ed.vandenabeele@skynet.be
- **Tussen Leie en Schelde**
  Koen Houthoofd 0470 55 02 36
  koen.houthoofd@natuurpunt.be
- **Oudenaarde plus**
  Paul Cardon 0474 39 02 77
  cardon.paul@gmail.com
- **Ronse**
  Philippe Moreaux 0476 49 24 61
  moreauxphilippe1951@gmail.com
- **Sint-Lievens-Houtem**
  Erwin Declercq 09 282 06 70
  erwin.declercq@hubkaho.be
- **Vlaamse Ardennen**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Zwalmvallei**
  Jan François 09 361 03 00
  jan.francois@telenet.be

KERNEN
- **Rondom Burreken**
  Marie-Anne De Geest 0474 56 05 04
  marie-anne.de.geest@hotmail.be
- **Werkgroep Bos t'Ename**
  Guido Tack 0474 90 02 30
  guido.tack1@telenet.be

WERKGROEPEN
- **Paddenstoelen**
  Eddy Saveyn 09 380 03 00
  eddy.saveyn@gmail.com
- **Planten**
  Henk Coudenys
  coudenys.henk@belgacom.net
- **Vogels**
  Dimitri Van de Populiere 0473 52 13 44
  dimitrivandepopuliere@hotmail.com
- **Zoogdieren**
  Dirk Criel 0475 45 05 34
  dirkcriel@skynet.be

RESERVATEN MET PROJECTNUMMER
Giften voor reservaten zijn fiscaal aftrekbaar vanaf €40 en stort je op rek. nr. BE56 2930 2120 7588 van NP met vermelding van het projectnummer:
- **Algemeen reservatenfonds Vlaamse Ardennen *plus* 6699**
- **Bois Joly 6625**
  Patrick Alexander 0495 45 37 77
  p.alexander@telenet.be
- **Bos t'Ename-Volkegembos 6121**
  Guido Tack 0474 90 02 30
  guido.tack1@telenet.be
- **Bovenlopen Zwalm 6142**
  Heidi Demolder 055 42 16 45
  heidi.dm@telenet.be
- **Burreken 6602**
  Dirk Criel 0475 45 05 34
  dirkcriel@skynet.be
- **Faunahuis Burreken F-04031**
  Dirk Criel 0475 45 05 34
  dirkcriel@skynet.be
- **Feelbos-Kalkoven 6185**
  Lucien Vanden Daele 055 38 70 54
- **Grootmeers 6650**
  Tine Dhollander 0495 88 13 40
  tine@gwapo.be
- **Heurnemeersen 6063**
  Gerard Mornie
  gerard.mornie@pandora.be
- **Kordaelbos 6605**
  Lieven Kinds 09 383 71 39
  lieven.kinds@telenet.be
- **Langemeersen 6076**
  Alexander Van Braeckel
  0473 85 45 62
  alexander.tine@telenet.be
- **Leiemeersen Astene & Bachte 6109**
  Koen Houthoofd 0470 55 02 36
  koen.houthoofd@ugent.be
- **Maarkebeekvallei 6670**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Middenloop Zwalm 6160**
  Chris Nuyens
  chris_nuyens@telenet.be
- **Munkbosbeekvallei 6151**
  Laurent Flostroy 0498 67 71 09
  laurent.flostroy@pandora.be
- **Nukerkebos-Bosheide 6641**
  Simon Feys 0486 73 06 19
  simonfeys@yahoo.com
- **Paddenbroek 9401**
  Thijs Lietaer 0473 58 17 14
  thijs.lietaer@telenet.be
- **Parkbos-Uilenbroek 6136**
  Dominiek Decleyre
  dominiek.decleyre@gmail.com
- **Perlinkvallei 6204**
  Vincent Decroock 0498 10 95 39
  vincent.decroock@proximus.be
- **Pyreneeën-Tombele 6667**
  Philippe Moreaux 0476 49 24 61
  moreauxphilippe1951@gmail.com
- **Rooigembeekvallei 6669**
  Joris Van Garsse 0498 14 54 03
  joris.van.garsse@telenet.be
- **Vuilbroek 6126**
  Axel Heyerick 0479 29 94 73
  axel.heyerick@gmail.com
- **Wijmier 6141**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Vallei van de Zeverenbeek 6082**
  Rik Desmet 0497 87 56 14
  desmet.rik1@gmail.com

De Boembekemolen is het bezoekerscentrum van Natuurpunt in de Vlaamse Ardennen
Veerle Van Der Kelen
Coördinator bezoekerscentrum
Vlaamse Ardennen - Boembekemolen
Boembeke 18 | 9660 Brakel
0487 32 52 06

MEANDER

is het driemaandelijks regionaal tijdschrift voor leden uit de regio Vlaamse Ardennen *plus*.

Redactie
redactiemeander@
natuurpuntvlaamseardennenplus.be
- Johan Cosijn 055 30 98 10
- Norbert Desmet 0494 65 33 91
- Rik Desmet 0497 87 56 14
- Ellis De Vuyst 0479 433 711

Kalenderverantwoordelijke
Filip Keirse 055 38 78 83
filip.keirse@telenet.be

Cover Jonge wespendief en buizerd, foto van Erik Sablon op 27 aug. 2023 bij het Kloosterbos, grens Zottegem/Brakel

Lay-out SomethingEllis.be

Oplage 4025 ex.

Druk Drukkerij Graphius, Gent. Papier: Magno Volume 90 gr. Gedrukt met plantaardige inkten en oplosmiddelen.

Natuurpunt-leden die wonen buiten de regio kunnen Meander ontvangen mits een jaarlijkse bijdrage van €13 op rekening BE91 8912 5408 8476 van Eddy Van Den Abeele.

FSC www.fsc.org
MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C014767

Teksten voor Meander van januari, april, juli en oktober moeten de redactie bereiken vóór respectievelijk 10 december, 10 maart, 10 juni en 10 september

Remedie tegen defaitisme

Met de stroom aan berichten over weerextremen is het soms moeilijk om niet moedeloos te worden. Als voorwoord willen we daarom voor één keer iemand anders aan het woord laten.

Klimaatexperte Valerie Trouet is de auteur van *Wat bomen ons vertellen* en wetenschappelijk directrice van het Belgisch Klimaatcentrum in Ukkel. Om de vier weken schrijft ze een column in De Morgen. Met haar toestemming nemen we hier de column van 12 augustus over.

Het zal weinigen ontgaan zijn dat de klimaatextremen deze zomer elkaar in een razend tempo opvolgen. Deze week alleen al werd een winterse hittegolf in het Andesgebergte gevolgd door storm Hans, een dambreuk en overstromingen in Scandinavië en door orkaan Dora die een wildvuur aanwakkerde in Hawaï, waardoor het dorp Lahaina van de kaart werd geveegd.

Het zal weinigen ontgaan zijn, omdat de media uitgebreid berichten over die klimaatextremen en hun impact. Dat stemt ons wetenschappers blij. Wel, blij is natuurlijk een groot woord in deze context. Maar na decennialang in het ijle geroepen te hebben is het goed om te zien dat er eindelijk aandacht aan het klimaat wordt besteed. *Cassandra no more*. Zou je denken.

Maar blijkbaar is niet iedereen even opgezet met de berichtgeving rond wereldwijde klimaatextremen. Hoe meer de klimaatextremen en de media-aandacht errond zich deze zomer opdringen, hoe luider de stemmen die moord en brand schreeuwen. Of in dit geval: alarmisme en defaitisme. De alarmerende berichtgeving rond klimaatextremen zou leiden tot defaitisme, het opgeven van hoop en dus van handelen.

Als wetenschapper zijn noch aantijgingen van alarmisme, noch gevoelens van defaitisme me vreemd. "*Tell me about despair, yours, and I will tell you mine*", schreef de Amerikaanse poëte Mary Oliver zo wondermooi. Maar laat me over één ding heel duidelijk zijn: het is niet de klimaatverandering zelf die leidt tot klimaatangst en defaitisme, het is het idee dat we er niets – of veel te weinig – aan doen.

Klimaatangst en defaitisme zijn de overtreffende trap van een gevoel van machteloosheid, van een gebrek aan controle, een voorbarige verslagenheid die er ons van weerhoudt om actie te ondernemen. Ik ben het er volmondig mee eens dat we koste wat het kost defaitisme moeten vermijden, maar de manier om dat te doen is niet door klimaatverandering en haar gevolgen te verzwijgen. Wel door te werken aan dat gevoel van machteloosheid, door de klimaatkoe bij de horens te vatten en ook daarover te berichten.

Wie in de frontlinie van al het natuurgeweld leeft, kan zich geen lui defaitisme veroorloven.

Wat dat betreft zie ik nog werk aan de winkel. Want ja, in 2022 was onze wereldwijde CO_2-uitstoot de allerhoogste ooit. Maar tegelijk zou onze uitstoot nog veel grotesker zijn zonder de inspanningen die we al geleverd hebben. Sinds het Parijsakkoord in 2015 is de transitie weg van fossiele brandstoffen langzaam – veel te langzaam – maar zeker ingezet. Daardoor hebben we niet alleen een stevige dosis uitstoot en luchtvervuiling vermeden, maar ook nog drastischere, nog fatalere klimaatextremen dan diegenen die we deze zomer meemaken.

Uit de coronapandemie hebben we geleerd hoe moeilijk het is om dit soort vermeden verliezen, menselijke zowel als economische, duidelijk en vatbaar te maken. Bovendien bestaat de transitieberg uit een opeenstapeling van molshopen, van incrementele aanpassingen die samen tot vooruitgang leiden. Maar die individuele, kleinschalige oplossingen, van lokale wetgeving tot PLA, een nieuw soort bioplastic ontwikkeld door twee Belgische wetenschappers, brengen zelden sexy nieuws.

Bovendien brengen zulke stapsgewijze oplossingen stapsgewijs nieuws, wat op zijn beurt de omvang en de vooruitgang van de achterliggende transitie kan verhullen. Door de bomen zie je dan het bos niet meer, door de molshopen de berg niet meer. In haar recente column in *The Guardian* zegt schrijfster Rebecca Solnit terecht dat de klimaattransitie, zoals zo veel verandering, niet lineair is, maar exponentieel.

Laat ons dus zeker berichten over de exponentiële groei in de transitie, naast de exponentiële groei in records en verliezen door klimaatverandering. Maar vooral, laat ons onze politieke daadkracht, ons vernuft, ons natuurlijk kapitaal en onze maatschappelijke wil inzetten om samen de exponentiële groei in de transitie aan te wakkeren. Zó versla je defaitisme.

Valerie Trouet

Ontmoetingsmoment en voorstelling Natuur in het hart

op 19 oktober in Zulte

Het aantal Natuurpuntleden in onze afdeling 'Tussen Leie en Schelde' groeit al verschillende jaren aan. Onze afdeling omvat de gemeentes Deinze, Nazareth en Zulte.

In Deinze hebben we al tijdje een vaste kern vrijwilligers opgebouwd mede dank zij heel wat activiteiten en natuurgebieden in deze stad. Recent is ook in Nazareth een nieuwe, enthousiaste groep vrijwilligers aan het werk. In Zulte bereiken we verhoudingsgewijs wat minder mensen. Daarom nodigen we op 19 oktober alle leden van Zulte en omgeving uit voor een PowerPoint over het project 'Natuur in het hart'. Aansluitend drinken we een glaasje, vertellen we wat we allemaal doen met Natuurpunt in Zulte en leren we elkaar wat beter kennen.

Graag geef ik hierbij nog wat uitleg over 'Natuur in het hart'. Natuurpunt nationaal heeft een toekomstvisieplan uitgewerkt voor Vlaanderen.

Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat ondanks de bestaande natuurbeschermingsmaatregelen natuur in het algemeen blijft achteruitgaan. Natuurpunt heeft nu een toekomstplan opgemaakt om oplossingen aan te reiken voor dit maatschappelijke probleem. Het is een breed toekomstplan geworden die zowat alle maatschappelijke aspecten die met natuur te maken behandelt: ruimtelijke ordening, landbouw, beheer van onze waterlopen, natuurbeheer, ...

De rode draad in het plan is dat we niet alleen onze natuurgebieden goed moeten beschermen maar dat we ook natuur moeten integreren in onze steden, dorpen en op het platteland. Veel van onze voorstellen komen trouwens uit nota's van de Vlaamse of andere overheden en alle ideeën zijn afgetoetst door experts ter zake.

Het leuke aan 'Natuur in het hart' is dat het plan heel mooi gevisualiseerd is door een digitaal kunstenaar. Via allerlei kanalen kan je posters bekijken over 'Natuur in het hart' waar Vlaanderen op 2 manieren wordt afgebeeld: links zie je hoe Vlaanderen er nu uitziet en rechts zie je hoe we willen dat Vlaanderen er uitziet tegen 2050. Zo wordt de soms ingewikkelde materie zichtbaar gemaakt en gemakkelijker om te begrijpen en onthouden. Op de website van Natuurpunt kan je de beelden van 'Natuur in het hart' alvast eens bekijken.

Als je geïnteresseerd bent in natuur en/of maatschappelijke thema's of je wil onze vereniging beter leren kennen, dan ben je dus welkom op 19 oktober vanaf 20 uur in ontmoetingscentrum, zaal E , Kerkstraat 36, 9870 Zulte. Afsluiten doen we met een glas.

Jeroen Bossaer

BOOMKWEKERIJ DE BOCK

Boomkwekerij DE BOCK

Wij zijn specialisten in

Sierheesters, Rozen, Bamboes, Vaste planten, Coniferen, Sierbomen, Haagplanten, Fruitbomen

Pelikaanstraat 89, 9700 Oudenaarde - Nederename

Tel: 055/30.24.80 (bedrijf)
Fax. 055/31.35.83

LE ROY RINASSUR BVBA

Crelan

Warandestraat 17, 9810 Nazareth
T. 09 385 44 60 - 09 385 61 32
e-mail: leroy@rinassur.be
verzekeringsmakelaar nr. 13839

ALLE BELEGGINGEN - LENINGEN VERZEKERINGEN

Insectenapocalyps ?

Schrijven dat het niet goed gaat met onze insecten is natuurlijk een open deur intrappen. Ik ben dan ook de zoveelste auteur die daarop wijst. Maar mijn bevindingen van het huidige insectenjaar doen bij mij toch extra alarmklokken afgaan.

Kleine vos © Johan Raes

Als ik op fotojacht ga kies ik uit een tiental sites die ik regelmatig bezoek. Ik kan dus voor ieder seizoen op jaarbasis de vergelijking maken, en het plaatje oogt niet fraai. In mijn eigen tuin fotografeer ik insecten dikwijls wanneer ze zich 's morgens op de beukenhaag of op de aalbessenstruiken opwarmen. Conclusie: het hele jaar door een zware terugval. Zelfs de irritante beukenbladluizen ontbraken (een gemis dat mij nu wel niet triest stemde). Anderzijds waren ook hun vijanden, zoals lieveheersbeestjes, gering in aantal. De rozemarijngoudhaan (*Chrysolina americana*), die mijn forse rozemarijnstruik dreigde te doen afsterven: helemaal verdwenen. Ook veel minder cicaden, bladwespen, graafwespen, kevers, zandbijen, ...

Ook in het veld vinden we op soortniveau voorbeelden genoeg. Waar is bijvoorbeeld het hooibeestje (*Coenonympha pamphilus*) gebleven, de voorbije zomer geen enkele waarneming in onze regio! Zo zie ik dit jaar ook geen waarnemingen in de Vlaamse Ardennen voor de groene zandbij (*Andrena viridescens*).

Dit voorjaar was het door de regenval gedurende de gehele lente op gebied van insecten erg magertjes. Zo vond ik bijvoorbeeld opvallend minder zandbijen terug, met uitzondering van de zeer algemene grijze zandbij (*Andrena vaga*). De wespbijen leken zich dan weer te kunnen handhaven. Misschien omdat die geen broedzorg hebben?

De maand juni was helemaal een ramp. De hitte, met veel UV-straling, waar insecten een beter zicht op hebben dan de mens, zorgde voor bloemenvelden zonder vlinders en bijen. Ook al ligt juni tussen de lente- en zomergeneraties in, toch een onrustwekkende vaststelling. In Engeland was de toestand trouwens niet beter: ik hoorde Chris Packham in de reeks Springwatch op BBC vertellen dat hun nachtvlinderval een tiental exemplaren had opgeleverd, in betere tijden waren er dat wel honderd ...

En vanaf juli werd het opnieuw nat, wat misschien eerder aan de klassieke Belgische zomers deed denken. De regenval, hoe frustrerend ook voor de vakantiegangers, was alleszins deels een zegen voor de natuur. Maar bij koude en regenweer zijn er ook minder insecten zichtbaar. Zijn de aantallen effectief lager, of verschuilen ze zich dan?

Augustus bracht op weervlak wat soelaas, maar het vet leek van de soep. Ik zocht in onze natuurgebieden tevergeefs naar de te verwachten soorten bladwespen, sluipwespen, dagvlinders, cicaden, enz ... Op de homepage van waarnemingen.be zie je dan wel een lange lijst van (zeer) zeldzame soorten staan, maar dat geeft een vertekend beeld. Niet alleen zijn er (sinds corona) veel meer amateurwaarnemers, maar ook de experts doen meer veldonderzoek.

Een ander concreet voorbeeld: eind augustus 2022 zaten er soms wel 25 dagpauwogen op mijn twee meter hoge vlinderstruik (*Buddleja argus velvet*), in 2023 eerst bijna geen, dan door de late hittegolf begin september (alweer een weerrecord!) toch nog een tiental. Oorzaak? Waarschijnlijk een lokale impact op hun waardplant.

Rozemarijngoudhaan © Johan Raes

Hooibeestje © Johan Raes

Begin september zijn er sowieso al minder insecten te vinden. Er zijn minder voedselbronnen (nectar e.a.) voorhanden, en nadat ze voor voorplanting hebben gezorgd leggen vele het loodje. Ik heb bij de prachtige nazomer nog een paar tochten ondernomen, maar beterschap heb ik niet vastgesteld.

Hoe ziet het globale plaatje eruit? Precieze actuele cijfers over aantal soorten zijn er niet, maar schattingen spreken van 1 miljoen gekende soorten insecten, en over 5 (tot zelfs 30) miljoen nog niet geregistreerde soorten. Daarbij gaat men ervan uit dat (tien?honderd?) duizenden soorten zullen uitsterven alvorens ze gedetermineerd en dus gekend zullen zijn.

In 2017 werden door de entomologische vereniging van Krefeld (Noordwest-Duitsland) cijfers bekendgemaakt van het aantal insecten gemeten over de recentste decennia. Daarbij werden de volumes vergeleken van insecten gevangen in malaisevallen. Vaststelling was dat sinds 1989 het volume met 76 % was gedaald, en dat binnen een natuurgebied! Nu en dan wordt dat cijfer in de media nog eens opnieuw bovengehaald in een natuur gerelateerd artikel. Het onderzochte gebied is dichtbij, en wat fauna en flora betreft enigszins vergelijkbaar met Vlaanderen, en dus ook met de Vlaamse Ardennen (*plus*).

Soms hoor of lees ik ook berichten over het ontbreken van dode insecten op de voorruit van onze auto's (https://www.washingtonpost.com/business/2022/10/21/dead-bugs-on-windshields).

Eerlijk gezegd heb ik daar wel mijn twijfels over. Zelf heb ik nooit dode insecten op mijn voorruit, dat zou dus betekenen dat er totaal geen insecten meer zijn. Soms hoor ik wel eens een tik op de ruit (van een keverschild), een bewijs dat de aerodynamica ze afketst.

Onderzoeksresultaten van eerdere decennia zijn er niet, maar we kunnen er redelijkerwijze van uitgaan dat sinds het begin van de industriële (en intensieve landbouw) revolutie de natuur er op achteruitgaat. Zelf herinner ik mij uit mijn jeugd in de jaren zeventig een tuin vol met vlinders. Kleine vos (*Aglais urticae*) was er zo algemeen dat ik die zo beu was als koude pap (en ik was koude pap toen echt wel kotsbeu). Nu dateert mijn laatste waarneming van een kleine vos uit 2017 (zie foto), toevallig het jaar van voormeld onderzoek. Een vreemde vaststelling, als je weet dat de waardplant (ei-afzet op grote brandnetel) door stikstofoverschotten goed boert. Welk mysterie treft onze kleine vos?

Het belang van insecten wordt dikwijls geïllustreerd door het verhaal van de bijtjes die zorgen voor de bevruchting van onze fruitbomen. Dat klopt natuurlijk, ook al nemen niet enkel bijen die taak voor hun rekening. Vele andere insectengroepen, zoals diverse vliegen, muggen en kevers, dragen hier evenzeer hun steentje bij. Wat dan ook nog vergeten wordt, is dat insecten (en andere geleedpotigen) ook op andere vlakken een essentiële schakel zijn in de circle of life. Denk maar eens aan al de afvalopruimers, zoals mestkevers of bromen vleesvliegen. Zij zetten (als imago of larve) faeces en verrotte flora om in vruchtbare bodem. Zonder hen, naast micro-organismen, zou de wereld na verloop van tijd bedekt raken door een stinkende brij.

Blinde bij © Johan Raes

Het feit dat deze insecten van rottend materiaal leven, verklaart misschien waarom de meeste vliegen het nog relatief goed doen. Zo zag ik de bloeiende berenklauwen de voorbije zomer voor 90 % bezocht door vliegen, vooral zweefvliegen zoals de kegelbijvlieg en de blinde bij (zie foto).

De hoofdoorzaken van de terugval zijn grotendeels gekend: verlies van habitat door intensieve landbouw (met monoculturen), gebruik van pesticiden, en de toenemende klimaatopwarming.

Moet er niet meer (politieke) druk uitgeoefend worden om het gebruik van pesticiden (zowel insecticiden als herbiciden) te verminderen? Door wetgeving is er geen glyfosaat houdende onkruidverdelger meer voor de particulier, maar de landbouwsector blijft er lustig mee op los spuiten. Gebruik in openlucht van neonicotinoiden (zoals imidacloprid) werd door de Europese Unie in 2018 verboden, maar natuurlijk werden er uitzonderingen voorzien, waar veel Europese lidstaten ook gebruik van maken. Ook voor België was er begin dit jaar nog een arrest terzake. Hoeveel schade hebben al die gifstoffen (neonicotinoiden, fipronil e.a.) de voorbije decennia gecumuleerd aangericht?

De stikstofproblematiek beroert al enkele jaren de gemoederen. Ik zal er hier niet dieper op ingaan, er verschijnen over dit topic voldoende artikels. Wel wil ik wijzen op een gevolg ervan wat over het hoofd wordt gezien, namelijk de toenemende 'verbraming' van onze bossen. Overal waar diverse bramensoorten woekeren ontnemen ze de kans voor andere plantensoorten om te groeien, te bloeien en zaad te zetten. En minder variëteit in flora betekent minder diversiteit aan insecten.

De klimaatopwarming stelt voor insecten problemen waar de wetenschap nog maar beperkt zicht op heeft. Uit onderzoek zou blijken dat een opwarming van 2 graden voor insecten hetzelfde effect heeft als voor koraalriffen. En koraalriffen sterven erdoor af.

Vlinders kunnen koudere gebieden opzoeken (noordwaarts of hogerop), maar ook daar zijn grenzen aan.

Uit onderzoek van rozemarijn in Marseille blijkt trouwens dat ook bloemen veel hittestress ervaren, en daardoor een andere geur zouden verspreiden die geen insecten meer lokt. Kan dat een oorzaak zijn van de vlinderloze bloemenvelden die we ook hier dikwijls zien?

De langdurige droogteperiodes in onze streek, met uitgedroogde waardplanten, zijn naar mijn mening de hoofdoorzaak van de terugval. En onze regio wordt door droogte extra getroffen. Bij aangekondigde onweersbuien na droogte valt mij op dat de regen vooral langs de kust en meer oostwaarts valt. Over dit fenomeen heb ik navraag gedaan bij het KMI. Ik kreeg al na een paar dagen uitgebreid antwoord, en zag daarbij mijn vermoedens bevestigd. In vergelijking met de kuststreek en het verdere binnenland (oostwaarts) valt er tussen Schelde en Leie aanzienlijk minder neerslag onder de vorm van buien, en zijn er minder onweders (gemeten aan de hand van bliksemslagen) (zie kaart). De heuvelrug

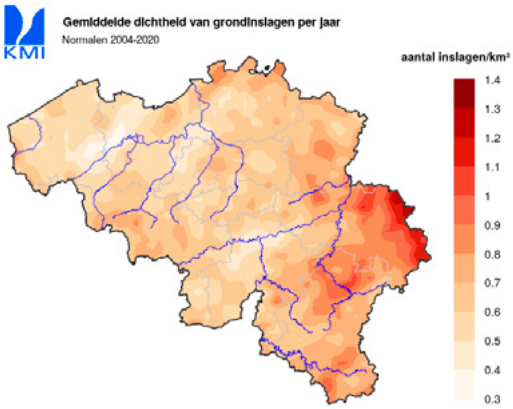

blikseminslagen 2004-2020 © KMI

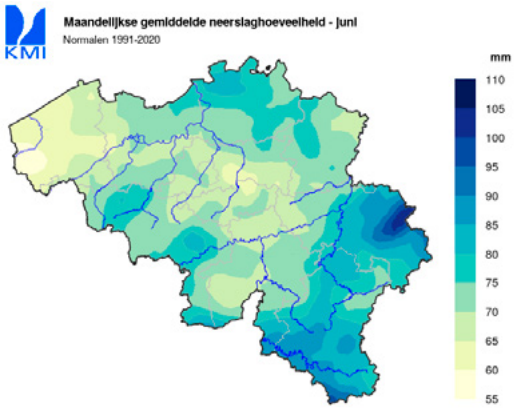

neerslag juni 1991-2020 © KMI

van de Vlaamse Ardennen is dan misschien beperkt in hoogte, maar zorgt er blijkbaar toch voor dat veel regenwolken afbuigen naar het oosten (met meer neerslag ten zuidoosten van Ronse). De Vlaamse Ardennen neigen nog naar het gemiddelde, maar in mijn huidig woongebied (het noordelijk deel tussen Leie en Schelde, ons tijdschrift beslaat Vlaamse Ardennen *plus*) blijven in lente en zomer de droogteperiodes langer aanhouden zonder een deugddoende (onweers)bui (zie kaart).

Naar mijn mening wordt er te weinig aandacht geschonken aan het verlies aan insecten.

Er is natuurlijk het gekende shifting baseline syndrome (verschuivend referentiekader), waardoor we de terugval niet van dag op dag merken. Maar er is nu toch al genoeg wetenschappelijke ondersteuning om alarm te slaan. Voor de (globale) politiek is dit natuurlijk geen hot topic, want wie ligt er wakker van dat die (dikwijls) bijtende of stekende kerels van onze aardkloot verdwijnen? En toegegeven, Afrika kan het best zonder tseetseevliegen of malariamuggen stellen. Maar als stilaan ook het besef groeit dat er zonder bestuiving geen vruchten en (sommige) groenten in de winkelrekken zullen liggen, dan zou je toch meer actie verwachten.

De gevolgen zijn ook bij andere fauna merkbaar. Hoeveel keer is al niet gewaarschuwd voor de dramatische terugval in onze weide- en akkervogels. Vooral de insecteneters hebben de wind van voren. Niet te verwonderen dat de mezen zelfs in juni in mijn tuin om pinda's kwamen schooien.

Op dit punt stelt ook Natuurpunt mij teleur. Een campagne 'niet meppen, maar appen' is leuk om de interesse van kinderen te wekken voor de kriebelbeestjes, maar kan men niet ook wat meer de aandacht trekken op de problematische kant?

Met dank aan Johan Cosijn om mij in extremis nog een link te bezorgen naar een interessant artikel over deze problematiek (zie: https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0289565).

Het artikel is gebaseerd op een samenvatting van 82 publicaties over de achteruitgang van loopkevers en vlinders in de landbouwgebieden van Centraal en West-Europa. Daaruit blijkt dat de oorzaken (drivers and pressures) van veranderende aantallen (soms ook toenemend) vooral een gevolg zijn van antropogene activiteiten, zoals landbouw, urbanisatie, klimaatverandering en natuurbehoud. Vooral wijzigingen in habitat (verlies of verbetering) blijken essentieel. De auteurs besluiten dat verder onderzoek nodig is. Waar liggen de pijnpunten en tipping points? Welke habitatnetwerken zijn er nodig? Welke ecosystemen zijn uniek in Europa? Hoe kunnen we maatschappij en natuur verder met mekaar verzoenen?

Op 26 juli las ik op de website van CNN een alarmerende boodschap van wetenschappers in verband met de grote toename van zoet water (regen en smeltwater) in onze oceanen. Doordat er minder zout (en dus zwaarder) water naar de bodem kan zinken wordt de kans dat de Golfstroom stilvalt altijd maar groter. Het gevolg voor ons continent zou een nieuwe ijstijd kunnen betekenen. Het is niet de eerste keer dat daarover bericht wordt, en het artikel verscheen in komkommertijd, maar men schat nu de mogelijkheid in dat dit al vanaf 2025 zou kunnen aanvangen. Dan kunnen op termijn al die exoten hun koffers pakken, en terug zuidwaarts trekken. Dat zou dan een echt insectagaddon zijn.

Johan Raes

De Vogelatlas, een stand van zaken

Zoals de meesten ondertussen wel weten, startten Natuurpunt en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) in 2020 met een nieuw Vogelatlas-project. Aangezien de vorige atlas alweer 20 jaar oud was, was het hoog tijd voor een nieuwe! Voor het eerst worden niet enkel de broedvogels, maar ook de wintervogels in kaart gebracht. Hiervoor wordt een beroep gedaan op vrijwilligers, die elk één of meer atlasblokken adopteren, en verantwoordelijk zijn voor het telwerk in dat blok. We zijn nu al najaar 2023, tijd voor een update dus! Na vier telseizoenen zit het telwerk voor het broedseizoen er helemaal op, en het overgrote deel van de Vlaamse atlasblokken is geteld. Voor de winter is er nog één seizoen te gaan, dat loopt van 1 december t.e.m. 29 februari 2024. In totaal zijn er maar liefst 643 atlasblokken, waarvan er 36 in regio Vlaamse Ardennen liggen. Een hele klus dus, maar na de eerste drie jaar waren zo goed als alle blokken al geteld, een mooie prestatie van 'onze' VWG!

Voor definitieve resultaten is het nog wachten op de analyses van de verzamelde data, maar een aantal zaken vallen toch al op. Zomertortel is ondertussen helemaal verdwenen uit de regio, en hetzelfde geldt bijna voor matkop. Ook glanskop doet het niet zo goed, net zoals zwarte mees trouwens. Nog een soort waarmee het slecht gaat is de grote lijster, 20 jaar geleden in zowat elk atlasblok aanwezig, ondertussen moet je goed je best doen om deze soort te vinden in het voorjaar. Idem voor ringmus trouwens, in lang niet elk geteld blok meer aanwezig ... Nog dramatischer is het met graspieper gesteld.

Gelukkig zijn er ook positieve evoluties, zo konden we tijdens het atlaswerk zowel broedende woudaapjes, als kleine kolonies kokmeeuw en aalscholver verwelkomen. Ook oehoe is een nieuwkomer, en die andere toppredator havik is ook op meer locaties aanwezig dan 20 jaar geleden. Al even spectaculair is de opmars van middelste bonte specht en cetti's zanger de afgelopen 20 jaar, van nauwelijks aanwezig in Vlaanderen tot vrij algemene broedvogels. Of wat te denken van grauwe klauwier, een soort die het in de traditionele broedgebieden erg goed doet, en waarvan we dit voorjaar ook in de Vlaamse Ardennen een zingend mannetje hadden. Ongetwijfeld lukt het voor deze soort één van de komende jaren ook echt. Nu het veldwerk er stilaan helemaal opzit, kan deze winter gestart worden met de analyses en het schrijfwerk, om alle hierboven kort beschreven trends ook statistisch te onderbouwen en te beschrijven. We houden jullie op de hoogte!

Ringmus © Johan Cosijn

Simon Feys

Grote lijster in Oost-Vlaanderen: ***2000-2002***

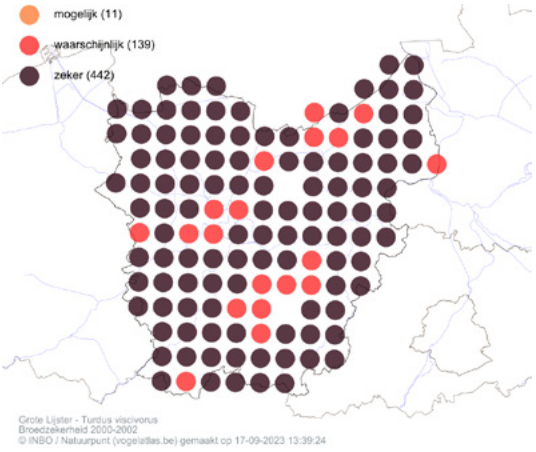

Grote lijster in Oost-Vlaanderen: ***2020-2022***

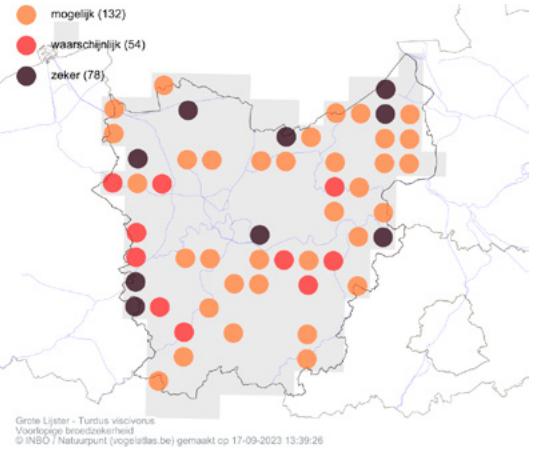

Bron: https://www.vogelatlas.be/atlasbe/soorten/soort/12020

Veerkracht

Begin april 2023. Tijdens een vroege voorjaarswandeling op de Hotondberg en zijn zuidflank de Scherpenberg, neem ik even pauze bij een infobord van het Agentschap voor Natuur- en Bos (ANB). Ik lees dat onze Vlaams-Ardense getuigenheuvels drie miljoen jaar geleden vlak bij de kust van de toenmalige versie van de Noordzee lagen, toen nog een subtropische zee. Ik probeerde me in te beelden hoeveel graden wereldwijde opwarming ervoor nodig zouden zijn om terug te keren naar dit in geologisch opzicht niet eens zo verre verleden. Diezelfde week ontdekte ik tot mijn verbazing dat de daslookplantjes die ik het vorige jaar had gekregen van een kennis bij wie ze massaal in de tuin groeien, nog in leven waren. Ik had hier geen cent op durven te verwedden, zo verschroeid zag de aarde waarin ik ze geplant had eruit aan het einde van de vorige zomer. Enkele weken later hoorde ik eerst één koekoek in de omgeving van mijn huis en vervolgens een tweede. Dat was minstens vijf jaar geleden. Maar de vijfentwintig meter hoge beuk in het lapje bos waarvan ik me eigenaar mag noemen, gaf deze winter definitief de geest.

De vele beuken en berken weten niet langer de opeenvolgende aanslagen van hitte en droogte te weerstaan.

De veerkracht van de natuur manifesteert zich op verschillende niveaus. Het onvermoede incasseringsvermogen van de daslook in mijn tuin, vormt de eerste laag: dat van het individu. Maar de rek die daarop zit is beperkt. Opvallende getuigen hiervan zijn de vele beuken en berken die niet langer de opeenvolgende aanslagen van hitte en droogte weten te weerstaan. De koekoeken tonen de veerkracht op soortniveau. De twee exemplaren die me eind april hun boodschap van hoop brachten, waren niet dezelfde als deze van wie ik een half decennium geleden afscheid had genomen.

Het meest cruciale niveau is dat van het ecosysteem. Elke verstoring van de bestaande evenwichten wordt gecounterd door het ontstaan van nieuwe evenwichten. Soorten gaan achteruit of verdwijnen in reactie op toegenomen droogte en hitte en op veranderende neerslagpatronen. Andere nemen hun plaats in. Er ontstaat een dynamiek van duw- en trekwerk met tijdelijk een snelle opeenvolging van veranderingen. Maar uiteindelijk ontstaan er nieuwe samenwerkingsverbanden tussen soorten en nieuwe ecologische evenwichten. Tegen dat het zo ver is, zijn de oude ecosystemen echter wel vervangen door totaal andere.

Nee, in de veerkracht van de aardse natuur maak ik me geen zorgen. Moeder Aarde is al zo vaak verveld in de loop van haar miljarden jaren lange bestaan. Ook nu zal ze haar huid weer afstropen, met inbegrip van de luizen in haar pels en zal ze zich bekleden met een nieuwe deklaag van soortenrijke ecosystemen. Maar hoe zal het ons vergaan – de parasieten die haar oude huid hebben aangevreten tot ze genoodzaakt werd hem af te gooien?

In 2017 schreef ik een stukje over de invloed van het warmer wordende klimaat op onze plantengroei, op vraag van de redactie van Onze Streek. In 2020, tijdens de naweeën van de waterbom die het zuiden van ons land had geteisterd, werd ik geconfronteerd met verstrekkende gevolgen van de klimaatopwarming die ik in de verste verte niet had vermoed: voedselarme vennen die overspoeld werden met vervuild water, hele ecosystemen die letterlijk waren weggespoeld, milieus die in één klap totaal werden veranderd. Schat daarvan maar eens de gevolgen in voor de plantengroei … De realiteit van wat op ons afkomt gaat individueel verstand en kennis te boven. Bescheidenheid is in dit geval geen deugd maar een noodzaak, zoals ik heb ondervonden.

Hoe groot is de menselijke veerkracht? Terwijl ik dit schrijf is de zon al enkele dagen versluierd door de rook van de onvoorstelbare bosbranden die nu al weken in Canada woeden. Die rook is op grote hoogte tot boven onze streken gedreven. Tot mijn opluchting is het daardoor tien graden minder warm dan tijdens de voorafgaande hittegolf. Mijn individuele veerkracht is niet bepaald groot als het aankomt op hogere temperaturen. Andere mensen en mensenpopulaties zijn hier beter toe in staat. De veerkracht van onze soort als geheel, is de voorbije tienduizenden jaren vrij groot ge-

bleken, met dank aan ons creatief aanpassingsvermogen en ons intellect. Weinig andere soorten weten te overleven in zo'n diversiteit aan milieus als de mens. Van pool tot evenaar, van moerassen en eilanden tot woestijnen, van zeekusten tot op grote hoogte, overal hebben zich mensen gevestigd en zich aangepast aan de plaatselijke omstandigheden. Zelfs al zou negentig procent van de huidige wereldbevolking het loodje leggen als gevolg van de extremen die de komende decennia op ons afkomen, dan nog zou er wellicht een levensvatbare populatie overblijven die zich aan de nieuwe omstandigheden weet aan te passen. Maar wie wil tot die uitstervende negentig procent behoren? Dus proberen we maar in te schatten wat nog kan en moet gebeuren om het tij te keren, zo niet ons zo goed mogelijk aan te passen.

Wat dat betreft, is het een feit dat we het hemelwater dat steeds onregelmatiger op ons neerdaalt, dringend zo veel mogelijk moeten bewaren. Het vloeit tijdens elke natte periode nog steeds te snel en te massaal naar zee. Deskundigen verklaren in interviews in tijdschriften en kranten dat we moerassen nodig hebben omwille van hun hoge capaciteit om koolstofdioxide op te slaan, dat we waterpartijen moeten aanleggen in stedelijke gebieden omwille van het verkoelend effect. Op het eerste zicht klinkt dit volstrekt logisch, maar roepen we dan geen nieuw probleem over ons af? Het gaat eigenlijk om een oud probleem, ouder dan de mensheid, namelijk het probleem van de muggen en de ziektes die ze verspreiden. Het oude Rome bijvoorbeeld, met zijn vele viaducten, fonteinen en openbare baden, was vergeven van de muggen. Malaria vormde er eeuwenlang de belangrijkste doodsoorzaak. Malaria was tot honderd jaar geleden overal aanwezig in Europa. Zeeuws Vlaanderen was wat dat betreft een hotspot, evenals de moerasgebieden van zuidoost Engeland. De laatste gevallen van endemische malaria in Europa dateren van het jaar 1975. Muggen van de geslachten *Aedes* en *Anopheles,* die naast malaria ook andere dodelijke infectieziektes overbrengen zoals gele koorts, knokkelkoorts, het westnijlvirus, zika of chikungunya, kunnen nu reeds overleven en zich voortplanten in onze streken. Het is een kwestie van jaren eer dit ook bij ons voor epidemies van hun bijbehorende ziekteverwekkers zorgt.

Maar zoals gezegd moeten we dringend zoveel mogelijk regenwater bewaren, het liefst echter niet bovengronds, maar in de bodem. Niemand wil terug naar de muggenterreur van vroeger. Wie daaraan twijfelt, raad ik een trektocht door Lapland aan tijdens de zomer. Een half lichaamsvolume aan bloed kan je ginds op één dag kwijtspelen indien je je niet voor de muggen weet af te schermen. Ook daar kwam trouwens tot in de vorige eeuw in de zomer malaria voor. In de moerasgebieden tussen Schelde en Leie was het enkele eeuwen geleden overigens niet beter. En ja, we hebben open water en moerassen nodig, niet voor onszelf maar voor alle organismen die daarin thuis horen. Die gebieden met stilstaand open water zullen we echter noodgedwongen zo veel mogelijk gescheiden moeten houden van onze eigen leefwereld, willen we niet aan muggenziektes ten prooi vallen. Of gaan we nog meer insecticiden op de wereld loslaten met een nog grotere terugval van de biodiversiteit tot gevolg? In reservaten zoals het Paddenbroek zullen we om die reden beter niet meer gaan wandelen zonder extra bescherming te voorzien. Dat geldt ook voor woonkernen, zoals die van Kluisbergen, die zich vlak naast een moerasgebied bevinden. Dezelfde redenering kunnen we maken voor alle reservaten en andere plekken met stilstaand water: we hebben ze nodig maar ze brengen in de nabije toekomst ook het risico met zich mee om broeihaarden te worden van exotische muggen en hun bijbehorende ziekteverwekkers. Er is overigens veel kans dat dit nu reeds zo is, maar dat we dit nog niet doorhebben. Ik zou graag schrijven dat dit een zorg voor 'later' is, maar dat geloof ik niet meer. De veranderingen gebeuren vandaag en de gevolgen overvallen ons telkens weer sneller dan gedacht. Door deze niet op tijd te willen zien en ze nog altijd in de toekomst te projecteren, hollen we hopeloos achter de feiten aan.

En dit zijn maar enkele van de vele details waar we rekening mee moeten houden, willen we ons proberen aan te passen aan de klimaatopwarming en tezelfdertijd onze biodiversiteit terug op peil brengen. Het gaat mijn individuele kennis echter te boven om het geheel te overzien.

Henk Coudenys

Zwartwordende wasplaat

Eind augustus zag ik in het gazon in onze tuin verschillende exemplaren van de zwartwordende wasplaat. De laatste jaren zie ik ze wel regelmatig opduiken, maar dit jaar vallen ze echt op. Ook uit andere tuinen kreeg ik al melding van waarnemingen van deze soort. Ik vermoed dat deze soort in opmars is.

Heeft dit te maken met het toegepaste maaibeheer en de jaarlijkse actie 'Maai mei niet'? Is dit onder invloed van de klimaatveranderingen/opwarming of andere? Het leek me interessant om hier een artikeltje aan te wijden.

Volgens Roosmarijn Steeman (paddenstoelenspecialist bij Natuurpunt Studie) kan het zijn dat de soort toeneemt door ecologischer gazonbeheer ... maar ze weet niet zeker of het effectief zo is dat gazons schraler zijn dan pakweg 10 jaar geleden. Ze denkt eerder aan de volgende verklaring: zwartwordende wasplaat is een soort die van warmte houdt en de eerste die verschijnt onder de wasplaten. Dus als het in de zomer veel regent zijn er grote aantallen zwartwordende wasplaten te zien. Nu is het wel zo dat er deze zomer met perioden veel regen gevallen is en dat die perioden afgewisseld werden met perioden van warmte, soms (te) veel warmte.

De familie van de wasplaten (*Hygrocybe*) zijn echte graslandpaddenstoelen, die bijna allemaal zeldzaam zijn en enkel in 'de betere' graslanden voorkomen. Het zijn indicatorsoorten voor voedselarme, permanente graslanden die weinig verstoord worden. Een van de meest voorkomende wasplaten, die verschijnt bij beginnende verschraling, is de zwartwordende wasplaat. Ook sneeuwzwammetje en hooilandwasplaat zijn soorten die je regelmatig tegenkomt. Op zuurdere bodems zal je eerder het gewoon vuurzwammetje zien. Papegaaizwammetje wijst eerder op zwaardere bodems.

Hoe kan je een wasplaat herkennen?

- Een steel en een hoed en vrijstaande of aflopende vettige plaatjes met witte sporen.
- De meeste soorten zijn fel van kleur (geel, rood, oranje, ...), maar er zijn ook minder opvallende soorten zoals grauwe wasplaat.

Scharlaken wasplaat © Rik Desmet

- Naast vettige plaatjes zijn ook de steel en de hoed vettig.
- Het al dan niet kleverig zijn van hoed en steel is een determinerend kenmerk.
- De lengte van de steel varieert van 3 tot 10 cm.
- De diameter van de hoed varieert van 1 tot 6 cm.

Waar kan je wasplaten vinden?

Wasplaten zijn graslandpaddenstoelen waarvan steeds werd uitgegaan dat het opruimers van dode grasresten en oude humus zijn. Recent onderzoek toont aan dat wasplaten mogelijk ook in symbiose leven met mossen en/of kruiden. In ieder geval zijn de meeste wasplaten enkel te vinden in schrale, droge, ongestoorde en oude graslanden. Dit maakt dat het merendeel van de soorten zeldzaam is en op de Rode Lijst staat.

Weetjes over wasplaten

Van zodra er vijf soorten wasplaten worden gevonden in een grasland, krijgt dit de titel van 'wasplatengrasland'. Ook in (vaak mosrijke) gazons waar niet gemest is, worden wasplaten gevonden. Er zijn vier soorten wasplaten die een opvallende geur verspreiden: wantsenwasplaat, geurende wasplaat, apothekerwasplaat en stinkende wasplaat (deze laatste ruikt naar mottenballen).

Er zijn 39 soorten wasplaten bekend uit Vlaanderen, waarvan er slechts 6 niet op de Rode Lijst staan. Wasplaten kunnen goed tegen de kou en slecht tegen uitdroging. Ze verschijnen daarom het liefst aan het einde van de herfst, eind oktober tot eind december. Een paar nachten

Zwartwordende wasplaat in gazon tuin in Zottegem © Guy Pede

Zwartwordende wasplaat tuin in Etikhove-Maarkedal © Jo Cosijn

vrieskou kunnen ze wel verdragen. Er is één wasplaat die verschillende kleuren kan hebben, van groen naar geel: het papegaaizwammetje.

Komen er in jullie gazon ook wasplaten voor? We vernemen het graag.

Meer info:
https://nl.wikipedia.org/wiki/Zwartwordende_wasplaat
https://www.mycologen.nl/zwartwordendewasplaat/

Johan Cosijn

Voordracht: biodiversiteit in de tuin

vrijdag 1 december — Leietheater Brielstraat 8, 9800 Deinze — 20u

Onze tuinen kunnen een grote natuurlijke soortenrijkdom herbergen; daardoor bieden ze uitgebreide mogelijkheden om de biodiversiteit te ondersteunen. Marc Espeel is een gepensioneerde bioloog met een passie voor de natuur en voor natuurfotografie. Aan de hand van bijzondere foto's uit zijn tuin – in het dorp van Nazareth - laat hij ons kennis maken met de levenswijze en de gewoonten van tientallen tuingasten, zoals onder meer groene specht, ijsvogel, boomklever, bruine kikker, koninginnenpage, meikever, grote wolbij, wespspin en nog vele andere. Kom ze ontdekken tijdens deze voordracht met indrukwekkende foto's.

Marc Espeel

Ijsvogel © Marc Espeel

Penseelkever © Marc Espeel

Steenuilen, twijfelachtige sterrenstatus

Mochten steenuilen mensen zijn, ze zouden bij de privacy-commissies stevig hun beklag doen: al een paar jaar worden hun intiem doen en laten via cameraatjes gevolgd en wijd verspreid. 'Beleef de lente' is een populair project waar een aantal vogelsoorten van heel nabij gevolgd wordt, zo ook de steenuil. Mooie beelden natuurlijk, vaak binnen in nestkasten, met eileg, jongen, dikke muizen en lange pieren, al eens een ongenode gevaarlijke bezoeker of een nieuwsgierige roodstaart die het met zijn leven bekoopt en als menu geoffreerd wordt aan de jongen, steeds 'wat avontuur te beleven'.

Maar er is meer, de steenuil is ondertussen uitgegroeid tot een groot onderzoeksproject in Nederland en ook een beetje bij ons. Nestkasten spelen daar een grote rol in en bij ons werd destijds door het Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen daar met een groot project vaart achter gezet. Dit liet en laat nog toe om van nabij het beestje op te volgen en mogelijks even belangrijk, hoe zeldzamer een soort wordt, hoe boeiender die blijkbaar wordt. Rond 1970/80 werd er voor het eerst degelijk geteld en we bleken rijk wat steenuilen betrof, met dichtheden tot 10 paar per km². De kleinschaligheid van ons landschap stond daar garant voor: steenuilenpaartjes hebben genoeg aan 3 à 6 ha aan 'gunstig' biotoop. Een boerderijtje met het klassieke ovenbuur en houtmijt, een boomgaard en wat huisweiden volstonden al. En die lagen toen nog 'als parelsnoeren in het landschap'. Nu zijn dit nog eilandjes in maïsland.

Nu laten de camera's toe te meten: 30.322 geregistreerde prooien van 2007 tot 2020 (in De Levende Natuur nr 3, 2023), onwaarschijnlijk maar tegelijk boeiend! Daarvan zijn in aantallen 59% insecten, met meikevers erbij gerekend zelfs 80%, in aantal! Omgerekend naar biomassa is dat voor kevers en insecten maar 35%, de regenwormen staan voor 29% en muizen met 3,4% in aantallen, maar wel voor 28% in biomassa of nuttig gewicht om jongen te voeden. Gaat men de methode gebruiken van het tellen van voorraden in de kasten dan komen muizen bij 84% uit en vogels stijgen naar 7%. Onderschat onze kleinste uil niet: ik zag hem ooit sleuren met een halfwas waterhoen en in een nestkast troffen we postduiven aan, welswaar draadslachtoffers, maar toch. Recent kwamen nestjongen van kauw als prooi in beeld ... Met andere woorden hij trekt zijn plan voor zijn menu, als er maar 'menu te vinden' is! En daar nijpt het schoentje, samen met verkeer, steenmarters, grote achteruitgang insecten, opkuis van het landschap,

Steenuil © Walther De Munter

verdwijnende knotbomen, schaalvergroting: het menu verschraalt, de aantallen slinken en op de territoriakaarten worden de gaten in de kaas steeds groter.

En toch is er hoop. In gebieden met intensieve groententeelt in West-Vlaanderen gaan toch wat onverwacht (pesticiden?) de aantallen vooruit en in ons eigenste Maarkedal tonen de resultaten van 46 nestkasten weer een lichte stijging. Nestkasten kunnen als deel van de oplossing dienen, indien geplaatst met kennis van zaken en van het landschap. De marters technisch afhouden en de goede biotopen ontdekken geven wat voldoening voor alle inspanningen waar Ludo Bauwens en zijn uilenwerkgroep Maarkedal zich al jaren voor uitsloven, proficiat! In Nederland heeft men hele netwerken opgezet met vrijwilligers en ringers, waardoor men ook de verplaatsingen beter kan volgen: steenuilen leven klein en reizen voorzichtig. Uitvliegende jonge mannetjes gaan rond 2,5 km ver, vrouwtjes iets verder, maar 10 km is meestal de grens. En door het ringen kan men hele stambomen opstellen en toch zicht krijgen op het verloop van populaties van deze eerder honkvaste uil. En ja, de constructies om marters buiten te houden uit de nestkasten grenzen bij onze Noorderburen soms aan het onwaarschijnlijke. Sommige kasten

doen door de plastiek inloopbuizen eerder denken aan een ventilator dan aan een uilenwoonst, maar het werkt!

En nog even het menu, ook voor onze streek: op de zandgronden spelen meikevers een steeds grotere rol, ze zijn ook al een tijdje duidelijk in opmars. Daarvan weten ook een paar Natuurpunters mee te spreken bij vergelende gazons en slap vallende tuinplanten. Op camera ziet men aanvoer vooral in de tweede helft van mei, soms tot 25 kevers per dag, met vaak een voorraad van tien en meer in de kast (ze bewaren enige tijd...). In de derde en vierde week van hun bestaan krijgen steenuil jongen dan weer regenwormen, soms tot 40% van de aangeleverde biomassa. Dat verklaart ook waarom een steenuil soms te voet op jacht gaat: bij regenweer foerageren regenwormen boven de grond in het gras. Regenwormen bestaan voor een deel uit water en zand en hebben niet zoveel voedingswaarde als vette muizen. Er is dan ook gevaar bij langdurige regen dat niet alleen het nest erg vervuild en nat geraakt (= afkoeling) maar ook dat de jongen sterven aan diarree (= ondervoeding) door een teveel aan regenwormen, dit bij gebrek aan jachtsucces door de regen op andere prooien. Bovendien blijkt dat, naargelang al dan niet behandelde grazers en weiden, regenwormen soms te veel ontwormingsproducten van het vee opnemen en doorgeven. Maar als er voldoende muizen zijn komt alles goed: meer en sterkere jongen en betere overlevingskansen!

En ja ook bij ons is er al lang interesse naar de steenuil: in vervlogen tijden sakkerde Pierre Hubau in het donker door velden en weiden, soms met zijn fiets op de rug om steenuilen in maart te horen roepen. Dat hij daarbij niet altijd vriendelijk verwelkomd werd in die tijden is niet verwonderlijk. Later kwamen de tellingen met de bandrecorder waar weer nogal wat deuren opengingen, soms vriendelijk, soms met gebrul. Grondig inventariseren kost veel tijd en sommigen blonken wel uit door hun grondigheid: Theo en co in de Scheldemeersen in Oudenaarde, Jacques in Zingem en zoveel vrijwilligers op andere plaatsen. Nu nog dat alles ooit te boek stellen en uitwerken in wat hopelijk niet het verhaal kan worden van de aangekondigde teloorgang van de steenuil bij ons? Wil je er nog meer over weten, dan kan je de kaas halen bij de Nederlanders: R. Van Harxen en P. Stroeken met talloze publicaties die figuurlijk dan de pieren uit de steenuilenneus halen, o.a. ook met een boek over de steenuil in de vogelreeks bij Atlas Contact. Dichter bij huis heeft ook onze de Vlaamse expert Dries Van Nieuwenhuyse uit Herzele een heel degelijk boek bij mekaar geschreven over dit klein maar dapper uiltje, met zijn bedenkelijke sterrenstatus.

Norbert Desmet

CORINSURE
Verzekeringsmakelaar met een hart voor mens, bedrijf en natuur
FSMA 0690.996.524
Albert Saveryslaan, 27 - 9800 Astene
gsm: +32 476 222 983 • dirk.corrijn@corinsure.be
https://www.facebook.com/Corinsure.be

Vis in de Zwalm

Waterkwaliteit en visbestand in de Zwalm anno 2022

De Zwalm ontvangt water uit de gemeenten Vloesberg, Brakel, Zottegem, Horebeke, Oudenaarde en Zwalm en ligt als waterbekken dus nagenoeg volledig in de provincie Oost-Vlaanderen en in ons werkingsgebied. Enkel in de buurt van Vloesberg bestrijkt het een klein stukje Henegouwen.

Het meest recente jaar waarvoor alle meetgegevens rond waterkwaliteit volledig afgewerkt en beschikbaar zijn, is 2020. Ter vergelijking werden de gegevens van 2015 gebruikt. De fysisch-chemische kwaliteit (als samenvatting van 5 gidsparameters: totaal stikstof, totaal fosfor, geleidbaarheid, zuurstof en pH) van de Zwalm is zowel in 2015 als in 2020 'ontoereikend'. De totale biologische waterkwaliteit van de Zwalm is eveneens 'ontoereikend' in 2020, net zoals dat in 2015 het geval was.

De toekomstperspectieven.

In het ontwerp Stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 wordt voor de Zwalm vooropgesteld dat een goede waterkwaliteit en ecologische toestand pas later zal behaald worden. Dit waterlichaam scoort voor fosfor 'ontoereikend' en voor stikstof en geleidbaarheid 'matig'. Dit waterlichaam werd, na verwerking van het Openbaar Onderzoek, ingedeeld in klasse 4, waarbij de Goede Ecologische Toestand potentieel gehaald wordt na 2033, maar met potentieel voor een sterke vooruitgang (mits uitvoering van de acties opgenomen in de planning 'SGBP3 en SGBP4'). Als belangrijkste waterloop in onze Vlaamse Ardennen proberen we ook van uit de redactie het verloop te volgen. De impact van een propere Zwalm is belangrijk voor veel natuur op zijn verloop, denken we maar aan de beekflora of vogels als grote gele kwik en ijsvogel en wie weet ooit de otter die toch ook stilaan 'boven water' komt in Vlaanderen. De otter werd trouwens in 2020 gezien op de Zwalm, en in 2021 werden er pootafdrukken gezien.

Bittervoorn © Rollin Verlinde - Vilda

Afvissingen als vinger aan de pols.

2020. De Zwalm werd door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) bemonsterd in 2020. Men beviste de Zwalm door middel van elektrovisserij op twee locaties. De locaties zijn gelegen te Zwalm aan de monding van de Boembeek en op een locatie gelegen op de gemeentegrens van Zwalm en Zottegem aan de oude molen. Men ving over een afstand van 415 m in totaal 412 exemplaren verdeeld over 11 vissoorten en een totaalgewicht van 15 kg.

Bittervoorn en riviergrondel zijn de meest gevangen soorten in aantal, karper (3) domineert qua gewicht. De vangstwaarden wijzen op 'vrij goede vangsten'. De soortendiversiteit bedraagt slechts vijf op de locatie te Zwalm/Zottegem (bittervoorn, driedoornige stekelbaars, riviergrondel, serpeling en zeelt) en tien op de locatie te Zwalm (+ baars, blankvoorn, e.a.) (zie tabel 1).

De soortendiversiteit en vangstaantallen doorheen de jaren bleven ongeveer hetzelfde, alsook de dominantie van riviergrondel. Voor vele lezers zijn serpeling en kopvoorn onbekend, dat zijn samen met de beekforel soorten van stromend water. Gunstig is dat het aandeel van

driedoornige stekelbaars doorheen de jaren afnam ten gunste van andere soorten. In 2020 is het aandeel van de beschermde bittervoorn goed toegenomen en is nu zelfs één van de meest gevangen soorten. Aansluitend volgt meer over deze soort. In 2017 ving men voor het eerst de exoot zwartbekgrondel op de Zwalmbeek en dit op een locatie aan de monding in de Schelde. Dit is een van de vele exoten die ook in het watermilieu de laatste jaren opduikt via de Schelde en daar standhoudt. Foto's van reigerachtigen met 'iets raars' in de bek zijn het beste bewijs ...

In 2022 beviste het INBO tenslotte nog eens de Zwalmbeek op twee plaatsen, namelijk in Oudenaarde en Zottegem. Er werden 11 vissoorten gevangen, namelijk baars, bittervoorn, blankvoorn, driedoornige stekelbaars, kopvoorn, riviergrondel, tiendoornige stekelbaars, zwartbekgrondel en serpeling, met nu ook paling en beekforel (zie ook de vorige Meander over deze 'topsoort' voor ons werkingsgebied). Er werd ook gevlekte Amerikaanse rivierkreeft gevangen.

Tabel 1: Overzichtstabel van de totale visvangsten op de Zwalm in 2020 met per soort: de geviste aantallen (N), de aantalspercentages (N%), de geviste biomassa (G in g) en de gewichtspercentages (G%).

soort	N	N%	G	G%
driedoornige stekelbaars	32	7,77	44,8	0,30
baars	4	0,97	266,9	1,77
bittervoorn	152	36,89	289,3	1,92
blankvoorn	8	1,94	287,3	1,91
karper	3	0,73	9083	60,27
kolblei	2	0,49	95,7	0,63
kopvoorn	11	2,67	838,3	5,56
riviergrondel	188	45,63	2414,8	16,02
serpeling	10	2,43	300,2	1,99
snoek	1	0,24	1431	9,50
zeelt	1	0,24	19,7	0,13

Met dank aan auteur Marc Verbeiren, de tekst werd licht aangepast door de redactie. De bron was een schriftelijke parlementaire vraag gesteld door Vlaams volksvertegenwoordiger mevrouw Gwenny De Vroe in het Vlaams Parlement aan de minister van Omgeving Zuhal Demir van 24 januari 2022.

Bittere vis

Hierboven kan je lezen dat in de Zwalm ook de bittervoorn voorkomt. De bittervoorn behoort tot de familie van de karpers (*Cyprinidae*) en houdt er een aparte manier van voortplanten op na.

Het is een klein visje dat tot maximaal 9 centimeter lang wordt. Zijn Latijnse (*Rhodeus amarus*) en Nederlandse naam dankt dit visje aan de uitgesproken bittere smaak. De flanken zijn zilverkleurig met als typerend kenmerk een blauwgroene lengtestreep richting de staartwortel. In de paaitijd ondergaan de mannetjes een metamorfose en krijgen prachtige kleuren met rood, roze, oranje, ... Die kleur kan trouwens snel veranderen, bijvoorbeeld als twee mannetjes gaan vechten, de verliezer kan dan op korte tijd zijn kleurenpracht verliezen. Tijdens dezelfde paaiperiode ontwikkelen de vrouwtjes een legbuis van 5 centimeter lang.

De voortplanting is bij deze soort opmerkelijk. Vanaf april gaat het mannetje een territorium met daarin enkele zoetwatermossels – zoals de zwanenmossel – verdedigen. Zoetwatermossels hebben een belangrijke rol als waterfilter. Ze hebben een instroomopening langs waar het water ingezogen wordt. De mossel haalt uit dat water

de broodnodige zuurstof en voedsel, waarna water langs de uitstroomopening weer verdwijnt. De mossel is echter ook voor de bittervoorn van levensbelang, namelijk als brandkast voor de jongen ...

Als een mannetje in zijn territorium een vrouwtje opmerkt, leidt hij haar naar een van de mossels. Na een grondige inspectie brengt het vrouwtje haar legbuis in de uitstroomopening van de mossels en perst er een aantal eitjes in. Daarna vat het mannetje post boven de instroomopening en laat er het sperma, hom genoemd, vrij om zo de eitjes in de mossel te bevruchten. De eitjes komen al 36 uur later uit. De larven zijn blind, er valt niet veel te zien binnenin een mossel, en kregen van mama in de vorm van een grote dooierzak een flinke voorraad eten mee waarmee ze drie tot vier weken verder kunnen. Ze ontwikkelen na enkele dagen een soort zijflappen waardoor de mossel ze moeilijk kan 'ophoesten'. Een mossel kan zo tientallen eieren en larven herbergen en hoewel ze dus geen eten stelen van hun gastheer, zijn de visjes in spe toch een last omdat ze wel zuurstof gebruiken. Als ze de mossel verlaten, zijn de visjes een centimeter groot. De mossel is daarmee nog niet uit de ellende want de voortplantingsperiode duurt twee tot drie maand en elk vrouwtje kan tot 250 eitjes leggen, de miserie kan dus herbeginnen.

Bij de mossels laten de mannetjes hun sperma in grote hoeveelheden in het water los. Omdat er veel sperma wordt verspreid en omdat de vrouwtjes het water actief rondpompen, kunnen de eitjes binnen in de mossel bevrucht worden. De eieren komen snel uit, ontwikkelen na zo'n vijf dagen kleine schelpjes, niet groter dan een zandkorrel, en nemen een parasitaire levensstijl aan. De schelpjes hebben kleine tandjes, waarmee de larven zich vasthechten aan passerende vissen, op wier slijmlaag zij een maand lang zullen teren. Vissen kunnen tot 600 van deze larven dragen. Daarna laten de larven los en vestigen zich ergens. De bittervoorn toont zich hier trouwens een ondankbare gast want hij lijkt immuun voor de larven!

De bittervoorn is een plantminnende soort. Ze hebben een voorkeur voor stilstaand tot langzaam stromend water met plantenrijke oevers. De soort voedt zich hier met plantaardig en klein dierlijk voedsel. In Vlaanderen komt de soort voor in alle grote rivieren en een aantal afgesloten riviermeanders en vijvers (https://natura2000.vlaanderen.be/soort/bittervoorn).

De bittervoorn is gevoelig voor eutrofiëring (stikstof!) van het water. De soort staat op bijlage II van de Habitatrichtlijn en is internationaal beschermd middels de Bern Conventie.

(De meeste informatie voor deze tekst komt uit het laatste nummer van het onvolprezen tijdschrift La Hulotte: nr 114: le petit seigneur des Naïades, de figuur is gehaald uit Biodiversity Heritage Library, vrij van copyright)

Rik Desmet

Kleine rode weekschildkever

Weekschildkevers

Weekschildkevers (*Cantharidae*) verkregen hun naam door hun zachte dekschilden (*elytra*). Ze worden ook wel soldaatjes genoemd. Blijkbaar komt die benaming uit het Engels (*soldier beetles*), omdat hun rode kleur deed denken aan de rode kostuums van vroegere Britse soldaten. De meeste soorten vind je in het (late) voorjaar. Maar de best gekende soort, de kleine rode weekschild (*Rhagonycha fulva*) is vooral in de zomer actief. Het is een van de makkelijkst herkenbare weekschildjes. Het lichaam is bijna volledig rood, met bruinrode dekschilden, en achteraan een zwarte strook. Je vindt ze soms in grote aantallen in het (hoge) gras, of op wilde bloemen in weides of bosranden. Ze hechten blijkbaar veel belang aan een goed seksleven, want je vindt ze opvallend dikwijls parend.

De overige soorten vereisen wat nauwkeuriger aandacht voor determinatie (zie verder).

Hoewel ze wat de kleine broertjes van de boktorren lijken, vallen de *Cantharidae* onder de superfamilie *Elateroidae* (waaronder ook de kniptorren vallen). Ze leven van nectar en pollen, waardoor ze dikwijls op (scherm) bloemen te vinden zijn, en van kleine insecten. De larven voeden zich met (kleine) wormen en slakken. Die larven kennen 6 larvale stadia (van oktober tot april) en kunnen ook bij lage wintertemperaturen nog actief zijn.

Als je weekschilden in je tuin aantreft, weet dan dat ze zowel voor bestuiving zorgen, alsook schadelijke insecten (bladluizen) eten.

Er zijn wereldwijd een 6000 soorten weekschildkevers bekend, in de Benelux een vijftigtal soorten. Ze hebben antennes met 11 segmenten, en de dekschilden zijn rechtlijnig (niet ovaal). De kop steekt duidelijk voor het pronotum uit, en ze hebben grote ogen. De kleuren zijn vooral rood, zwart en (oranje)geel.

Er bestaan determinatietabellen voor deze kevers, maar na wat oefening zijn de meeste vrij makkelijk te herkennen. Voor wie zich er toch wat meer wil op toeleggen, bestaat er een 'determinatietabel voor Nederlandse weekschildkevers' (Koen Verhoogt, 2020), ook bruikbaar voor Vlaanderen. Mijn eigen waarnemingen van weekschilden worden goed opgevolgd (en gecorrigeerd indien nodig) door de Waalse collega's van Natagora. Mochten maar alle insectenfamilies op waarnemingen.be zo goed gedetermineerd worden.

Deze kevertjes zijn trouwens makkelijk te fotograferen. Ze bewegen langzaam en vliegen zelden op. Als ze zich toch bedreigd voelen kunnen ze 'reflexbloeden', waarbij 'bloed' uit hun kniegewrichten komt, een bijtende en onwelriekende vloeistof. Dit fenomeen kennen we ook van andere kevers zoals lieveheersbeestjes en bladhaantjes.

Ik wil er hierbij op wijzen dat de bloemweekschilden (*Melyridae*), ook wel bastaardweekschilden genoemd, een aparte familie vormen, behorend tot de *Cleroidae*.

Ze zijn wat kleiner en hebben meer langwerpig ovale schilden. Algemene soorten bij ons zijn de roodtipbasterdweekschild (*Malachius bipustulatus*) en de loodkleurige bloemweekschildkever (*Dasytes plumbeus*).

De meeste soorten van bij ons behoren tot het genus *Cantharis.* Algemene soorten zijn het zwartpootsoldaatje (*Cantharis fusca*), het zwart soldaatje (*Cantharis obscura*), het zwart soldaatje 'pellucida' (*Cantharis pellucida*) en de bleekgele weekschildkever (*Cantharis livida*).

Enkele soorten vereisen goede opnames om ze van op foto te kunnen determineren. Zo zijn er in waarnemingen.be duo's gemaakt voor de soorten *Cantharis cryptica/pallida* en *Cantharis obscura/paradoxa.*

Bleekgele weekschildkever

Cantharis obscura/paradoxa

Zwartpootsoldaatje

Ook van het genus *Rhagonycha* zijn er een aantal hier voorkomende soorten, waaronder de al vermelde kleine rode weekschild, en *Rhagonycha testacea.*

De moerasweekschildkever (*Silis ruficollis*) is met zijn 6-7 mm een eerder kleine weekschild, die je niet zo vaak aantreft. Zoals de naam doet vermoeden komt deze voor in vochtige gebieden (van midden juni tot eind juli).

Zwart soldaatje 'pellucida'

Rhagonycha testacea

Moerasweekschildkever

Cantharis decipiens

De *Cantharis decipiens* is zeer herkenbaar aan de lichtbruine kleur en zwarte vlek op het nekschild. Hij wordt nogal eens aangetroffen bij bloeiende meidoorns.

De bleekgele weekschildkever (*C. livida*) kan in een donkere versie wel eens verward worden met de kleine rode weekschild, maar de dekschilden eindigen nooit in een rode punt.

Ik kan natuurlijk van al die andere kevertjes hier een (saaie) beschrijving geven, maar misschien is het beter de verschillen zelf te zoeken op de hierbij afgedrukte foto's.

Volgende keer: muggen die niet steken.

Johan Raes (tekst & fotografie)

Cantharis cryptica

Cantharis flavilabris

Cantharis lateralis

TUINAANLEG EN -ONDERHOUD
alle snoeiwerken
ook verlagen van bomen
MICHAEL BEKAERT
Ganzendam 9 - 9890 Vurste
T. 0497 43 01 79

BEATRIJS
boeken, boeken & boeken
www.beatrijs.be
Nederstraat 42 - Hoogstraat 37
9700 Oudenaarde
Tel: 055 31 44 77, Fax: 055 30 03 45
bestel@beatrijs.be

Natuur en bos voor iedereen

Geheel onverwacht is Raoul D'Hoossche op 19 juli plots thuis overleden midden zijn geliefde tuin en moestuin in Mater. Hij kreeg de liefde voor natuur en bos van thuis mee en hij werd al vroeg lid van De Wielewaal (later Natuurpunt). Raoul was de voorbije 15 jaar bestuurder van de Bosgroep Vlaamse Ardennen tot Dender. Als privé-boseigenaar was hij de trotse bezitter van een goedgekeurd natuurbeheerplan (type 4 = natuurreservaat). Hij was daarmee een uitzondering.

Liefde voor natuur, bos en historische technieken lagen hem nauw aan het hart en hij bracht die met zijn gekende enthousiasme over naar het grote publiek. Hij wilde jong en oud kennis laten maken met de wonderen van het bos en de verwondering voor de natuur. De gedachte van Ulrich (Libbrecht) was nooit ver weg. Zijn realisaties in de Schamperij te Horebeke zijn daar een blijvende illustratie van. De Wereldboom, de grote picknicktafel, de bivakzone met paalkampeerplaatsen waar hij zo fier op was en met zichtbaar plezier voorlas wat de kampeerders (vaak uit het buitenland) in zijn notitieboek als herinnering achterlieten, het natuur-educatief wandelpad in zijn opengesteld bos, de verrassende podcast, ...

Onder de Wereldboom 'De Grote Meneer' aan de Schamperij in Horebeke stelde jeugdauteur Marc de Bel op zaterdag 12 oktober 2019 zijn boek 'De boom die niet was gepland' voor. Daarmee gaf de succesauteur samen met Raoul mee de aftrap van de 'Week van het Bos'. Raoul zei toen het volgende: "Als boseigenaar is het steevast mijn doel om natuur en cultuur met elkaar te verenigen. Tachtig procent van de bossen is in private handen en jammer genoeg blijft daardoor veel bos ontoegankelijk voor publiek. Niet zo mijn bos. De zon schijnt voor iedereen en daarom is mijn bos voor iedereen toegankelijk."

In de Schamperij gidsten we samen talloze groepen. Raoul, ik en Ludo Bauwens (medeconservator Maarkebeekvallei) gingen samen dikwijls op stap. We deelden dezelfde visie en hadden dezelfde ideeën over natuur- en bosbeheer. Samenwerken en samen werken aan meer en betere natuur en bos voor iedereen. Hij was er fier op en hij wilde dat iedereen (groot en klein) deelde in zijn liefde voor bos en natuur.

Raoul was samen met zijn echtgenote Greet steevast aanwezig op de jaarlijkse gezinswandeling in de Schamperij en omgeving (Maarkebeekvallei). We vertelden hetzelfde verhaal.

De gezinswandeling van 17 september laatstleden stond in het teken van de mooie herinneringen aan Raoul. Een herdenkingswandeling voor een man met een groot hart voor mens, natuur en bos. Een wandeling in de bossen van de Schamperij zal nooit meer hetzelfde zijn.

Vaar wel vriend.

"Ik verlaat degenen van wie ik hou om degenen van wie ik hield terug te vinden."

Johan Cosijn

Boekvoorstelling 'De boom die niet was gepland' van Marc de Bel © Johan Cosijn

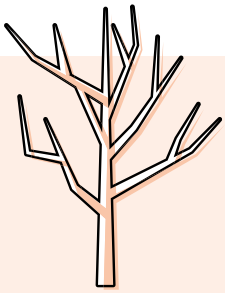

We delen in de rouw van

Greet Benoot en familie bij het plotse heengaan van haar echtgenoot Raoul D'Hoossche (°14 juni 1947 • †19 juli 2023). Raoul was trouw lid van De Wielewaal (later Natuurpunt). Hij was de voorbije 15 jaar bestuurder van de Bosgroep Vlaamse Ardennen tot Dender. Als privé-boseigenaar was hij de trotse bezitter van een goedgekeurd natuurbeheerplan (type 4 = natuurreservaat). Hij was daarmee een uitzondering. Als boseigenaar was het steevast zijn doel om natuur en cultuur met elkaar te verenigen. Liefde voor natuur, bos en historische technieken lagen hem nauw aan het hart en hij bracht die met zijn gekende enthousiasme over naar het grote publiek.

Op 15 september overleed in Brazilië Luc Vankrunkelsven (°21-05-1956). Voor veel oud Wielewaaljongeren zal de naam Luc Vankrunkelsven zeker nog vertrouwd klinken. Luc was actief in de abdij van Averbode en stichtte in 1992 de Werkgroep voor een Rechtvaardige en Verantwoorde Landbouw (Wervel). Hij was sinds 2002 ook medewerker van de Federação dos Trabalhadores na agricultuur familiar da região sul da Cut (Brazilië). Ondanks zijn ziekte vertrok hij op 17 augustus naar zijn geliefde Cerrado in Brazilië, een gebied waar hij zich hard voor inzette. Het werd zijn laatste reis.

Sciurus Boomverzorging

Bomen zijn bepalend voor de uitstraling van uw tuin en de omgeving.

Kies voor de juiste boom op de juiste plaats en behoedt u voor overdreven onderhoudswerken. Goed onderhouden oudere exemplaren kunnen perfect veilig gehouden worden. Kies bij bouwwerken vooraf voor een professioneel advies zodat statige bomen behouden kunnen worden. Soms zijn gespecialiseerde snoeiwerken noodzakelijk of kan de boom niet meer behouden worden.

Sciurus Boomverzorging staat garant voor professioneel advies bij aanplant, aangetaste bomen, constructiewerken, gespecialiseerde snoeiwerken, demonteren en vellen.

Pieter Heyse | sciurusboomverzorging@gmail.com | 0486 86 99 12

Ontrafel het mysterie van de natuur

tijdens de Week van het Bos

Van 8 tot en met 15 oktober trekt de Week van het Bos de kaart van de biodiversiteit! Het bos vormt namelijk een bron van leven en heeft ons zo veel te bieden! We leggen daarom het vergrootglas op het bos en haar inwoners en nodigen iedereen uit om er met andere ogen naar te kijken.

Ook dit jaar is er weer een geweldig leerrijk bosavontuur voor kleuter- en lagere scholen. De leerlingen gaan in het educatief pakket samen met Speurneus Spitsmuis op onderzoek. Als echte detectives helpen ze enkele mysteries op te lossen en worden zo echte Spitse Speurders, de tópspeurder van de natuur! Er is opnieuw een scholenwedstrijd met mooie prijzen waarbij alle deelnemers de coole 'Spitse Speurders-badge' ontvangen. Een aantal klassen maken zelfs kans op een zotte hoofdprijs.

En ook voor anderen, van gezinnen tot de leergierige bosliefhebber, is er heel wat. Op de website vind je onder andere tips om je steentje bij te dragen in je tuin, weetjes, zoekkaarten, quizzen en filmpjes van experts om je bosbezoek te verrijken en bij te leren over biodiversiteit. Neem deel aan een van de activiteiten in je buurt of ga gewoon zelf op ontdekking in het bos, park of natuurgebied in je buurt. Trek dus met zijn allen in oktober het bos in en laat je onderdompelen in de wonderlijke wereld van de biodiversiteit!

De Week van het Bos wordt georganiseerd door het Agentschap voor Natuur en Bos in samenwerking met BOS+

Meer info: www.weekvanhetbos.be.

Johan Cosijn

De Varen
UITVAARTCENTRUM Dierik & An
Hauwaart 37 - OUDENAARDE
Hoogstraat 63 - ZOTTEGEM
www.devaren.be 0478/303.960

Meer dan 100 soorten vogels en meer dan 60 soorten dagvlinders waarnemen in 1 week tijd? Meer dan 300 dagen zon per jaar en een zwembad?
Vakantiewoning Casa Mata Spaanse Pyreneeën

10% korting voor leden van Natuurpunt
(behalve in juli en augustus)
Alle info: www.casamata.info

KALENDER oktober 2023 - januari 2024

UUR VAN VERTREK/EINDE
PLAATS VAN AFSPRAAK
TOELICHTING
GIDS
BIJZONDERHEID
CONTACTPERSOON
ZEKER MEEBRENGEN

BC: Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen - Boembekemolen
FON: Floristisch Onderzoek voor het Natuurbehoud
GVG: Gidsen voor gidsen (samenwerking BC, Natuuracademie, VA-*plus* en RLVA)
HOU: Natuurpunt afdeling Houtem
JNM: Jeugdbond voor Natuur en Milieu
KBE: Kern Werkgroep Bos t'Ename
KR: Natuurpunt afdeling Kruisem
KRB: Kern Rondom Burreken
MOW: Milieufront Omer Wattez vzw
N&Z: Natuur&Zwalm
NWB: Nationale Werkgroep Botanie
OUD: Natuurpunt afdeling Oudenaarde-*plus*
PWG: Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
PAWG: Paddestoelenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
RLVA: Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen
RO: Natuurpunt afdeling Ronse
TLES: Natuurpunt afdeling Tussen Leie en Schelde
TW: Trage Wegen vzw
VA: Natuurpunt afdeling Vlaamse Ardennen
VA-*plus*: Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
VUB: Vrienden van het Uilenbroek
VWG: Vogelwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
WMB: Werkgroep Munkbosbeekvallei
WMBV: Werkgroep Maarkebeekvallei
ZV: Natuurpunt afdeling Zwalmvallei
ZWG: Zoogdierenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*

Zaterdag 14 oktober

MOW: Dag van de Trage Weg: Dagwandeling Zwalm-Oudenaarde

- 9u – 16u à 17u
- Station van Munkzwalm, Zuidlaan 1
- We wandelen van het station van Munkzwalm naar dat van Oudenaarde, goed voor ongeveer 20 km. Onderweg wijst de gids je op mooie bezienswaardigheden en interessante weetjes en word je getrakteerd op koffie/thee en gebak. Vanaf het station van Oudenaarde kan je met het openbaar vervoer terug naar de startplaats of naar een andere bestemming.
- Patrick Vandemenschbrugge
- Prijs: € 5 (MOW-leden) / € 7 (niet-leden). Vooraf inschrijven via info@milieufrontomerwattez.be. De inschrijving is pas definitief na overschrijving van het juiste bedrag op rekeningnummer BE84 9796 1861 3259 van Milieufront Omer Wattez vzw met als vermelding 'Dag van de Trage Weg'.
- info@milieufrontomerwattez.be
- Geschikte wandelkledij en -schoenen, een eigen lunchpakket en drank

ZV: Appelpluk

- 9u30 - 12u
- Boomgaard aan het kruispunt Langendries/Boterhoek, Zottegem
- Er worden appels geraapt en geplukt.
- Jan François; jan@aardbol.be

KR: Cursus paddenstoelen, uitstap 1

- Dirk Fiers
- De exacte locatie van de uitstappen wordt tijdens de laatste avondsessie, 28 september, meegedeeld.
- Eddy Saveyn, 09/380 03 00

BC: Dag van de Trage Weg – Werkdag Zwalm

- 10u – 16u
- Kerk van Hundelgem, Kerkstraat 31, Zwalm
- Iedereen, groot of klein, is welkom om samen met de werkgroep de handen uit de mouwen te steken, zelfs al is het maar voor een uurtje. 's Middags is er soep en brood en uiteraard een leuke sfeer.
- I.s.m. Lokaal bestuur Zwalm, Werkgroep Trage Wegen Zwalm, Heemkundekring Zwalm vzw
- Bart Boydens, bboydens@hotmail.com
- Stevig schoeisel en licht werkmateriaal

VA: Nacht van de Duisternis

- 19u – 21u30
- Hotondmolen, Zandstraat 4, Kluisbergen
- De gemeente Kluisbergen organiseert de Nacht van de Duisternis en wij stellen een Natuurpunt-stand op over nachtactieve fauna. Vanaf 19 u:
  - Avondwandeling in het Hotondbos met Filip Keirse vanaf 19 uur, tot 21u30
  - Om 19 uur uitleg over uilen, nachtvlinders en vleermuizen en rond 20u een korte uilenwandeling met Lucia Decuyper
- Lucia Decuyper – Filip Keirse
- Voor de avondwandeling inschrijven bij de gemeente Kluisbergen via https://www.kluisbergen.be/duisternis
- Lucia Decuyper
  lucia_decuyper@hotmail.com
- Stevige wandelschoenen, zaklamp

Zondag 15 oktober

VA + VWG Euro-birdwatch – trektellen

- TTP 1: 8u tot ...
  TTP 2: 8u tot 12u
- TTP 1: Hoge Dumpel Mater
  TTP 2: Graslandje voor boomgaard op einde Kokereelstraat in Kluisbergen
- Euro Birdwatch is een evenement waarbij in veel Europese landen simultaan trekvogels worden geteld. In het najaar is er volop migratie van allerlei vogels die naar het zuiden trekken en die migratie is ook bij ons te zien. In Kluisbergen zullen we op de uitkijk staan aan de Kokereel, een ideale plaats om de trekvogels te zien overvliegen in de Scheldevallei. De trektelpost wordt bemand door ervaren vogelkijkers, maar iedereen is welkom om mee te tellen en voor een woordje uitleg over dit boeiende fenomeen.
- Thijs Lietaer – Norbert Desmet - Dimitri Van de Populiere
- Neem bij slecht weer zeker eens contact op om te checken of de telling doorgaat.
- TTP 1: Dimitri Van de Populiere,
  0473 52 13 44
  dimitrivandepopuliere@hotmail.com

TTP 2: Thijs Lietaer, 0473 58 17 14 thijs.lietaer@telenet.be
en Lucia Decuyper, 0473 95 36 05
☑ Verrekijker, telescoop, vogelgids, warme kledij, eventueel stoeltje

Gidsen voor gidsen: Bosstrooisel: bron van leven

(Samenwerking RLVA, NP Vlaamse Ardennen - plus, NP-Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen-Boembekemolen en NP Natuuracademie)

- 9u30 - 12u30
- Everbeekse Bossen - Hayesbos, Hayestraat 7, 9660 Everbeek (https://goo.gl/maps/DFNcBNfGkPSBLySS6)
- Bodemleven in de strooisellaag: bosbodems en -gelaagdheden, humusvorming, blad- en houtafbraak, communicerende bomen en zwammen en de grote verscheidenheid aan leven dat dit alles met zich meebrengt.
- Jan Van Uytvanck
- Inschrijven: https://www.natuurpunt.be/agenda/gidsen-voor-gidsen-bosstrooisel-bron-van-leven-59673
  Deelnameprijs: 3 euro, ter plaatse te betalen
- Veerle Van der Kelen, 0487 325206, veerle.vanderkelen@natuurpunt.be
- ☑ Notitieboekje en stevige wandelschoenen

BC: Oost-Vlaamse Molendag

- 15u - 16u15
- Boembekemolen
- Molengids Wim Van Geert leert ons tijdens deze rondleiding op een andere manier naar de molen kijken. Je komt er meer te weten over de historiek, de kenmerken, de werking, de huidige functie en de biotoop van de molen.
- Wim Van Geert
- Wim Van Geert, 0487 14 19 76 van.geert.wim@telenet.be

OUD: Trage wegen wandeling rond Elsegem

- 14u – 17u
- Parking achter de kerk van Elsegem (Wortegem-Petegem) Elsegemplein
- Langs oude kerkwegels verkennen we het landschap tussen de hoogte van Gijzelbrechtegem en de Scheldevallei.
- Paul Cardon, 0474 39 02 77 cardon.paul@gmail.com

RO+ MOW: Familiale tragewegenwandelingen te Ronse

- 14u – 17u
- B&B Hoeve De Schapenkop, Maagdenstraat 36. Parkeren kan in de ruime regio van de Maagdenstraat
- Filip Keirse, Philippe Caron, Isabelle DeVleesschauwer
- Keuze uit drie lusvormige wandelingen (5 of 7 km) langs het geboortebos, de reservaatpercelen van Natuurpunt Ronse en langs het Mijnwerkerspad. We ontdekken een nieuw aangelegde trage weg langs het reservaat.
  Tragewegenwandeling 7 km: Van 14 u tot 17u
  Tragewegenwandeling 5 km: Van 14 u tot 16u30
  Gezinsvriendelijke wandeling 5 km: van 14 u tot 16 u
  Achteraf mogelijkheid voor een drankje in De Schapenkop. Deelnemers die met de fiets komen, ontvangen één drankbonnetje per persoon. Gratis deelname en wandelfolder. Let op: Vooraf inschrijven is noodzakelijk via een mail naar toerisme@ronse.be en vermeld de naam van de wandeling, jouw gegevens (naam, adres en telefoonnummer) en voor hoeveel personen je inschrijft. Je ontvangt daarna per mail jouw inschrijvingsbevestiging. Organisatie i.s.m. Visit Ronse
- https://www.ontdekronse.be/nl/op-stap-met-de-gids-dag-van-de-trage-weg-1510
- ☑ Goede stapschoenen

ZV + BC: Dag van de Trage Weg te Zwalm

- 14u – 17u
- Kerk van Hundelgem, Kerkstraat 31, Zwalm
- De kerk van Hundelgem is een beschermd monument en is het startpunt van de wandelingen. Een netwerk van trage wegen toont je de charme van Hundelgem en omliggende gebieden.
  Er is keuze uit drie afstanden: 2, 5 of 10 km. Je kan ter plaatse inschrijven.
  In samenwerking met Lokaal bestuur Zwalm, Werkgroep Trage Wegen Zwalm, Heemkundekring Zwalm vzw
- Indien gewenst staan er enthousiaste gidsen klaar om hun kennis over de lokale geschiedenis te delen
- Deelnameprijs is 5€, ter plaatse te betalen (inclusief drankje), kinderen gratis
- Bart Boydens, bboydens@hotmail.com
  Veerle Van Der Kelen, bc.vlaamseardennen@natuurpunt.be
- ☑ Aangepast schoeisel,
  De paden zijn niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen

Maandag 16 oktober

MOW: Infoavond 'Verwarmen met hout' - Ronse

- Verwelkoming vanaf 19 u, start om 19u15 – einde rond 22 u
- Huis van de Mens, Zuidstraat 13, Ronse
- Hout wordt gezien als een goedkope, hernieuwbare energiebron, maar bij de verbranding komen roet en fijnstof vrij die schadelijk zijn voor je gezondheid en de luchtkwaliteit. Moeten we in de toekomst houtverbranding vermijden? En is duurzaam (bij)verwarmen met hout sowieso nog mogelijk? Verneem het op deze infoavond rond houtstook, die eerst in Ronse en nadien in Zwalm gegeven wordt.
- Gratis! Stuur een e-mail naar communicatie@milieufrontomerwattez.be om je in te schrijven of vul het Google Formulier in: https://bit.ly/45IwOmi
- Simon Desmet

Dinsdag 17 oktober

TLES: Infomoment rond schenkingen

- Eerste sessie van 15u tot 16u30 ; tweede sessie van 19u tot 20u30

- Leietheater (vergaderruimte), Brielstraat 8 Deinze
- De generatie van de baby-boomers gaat nu met pensioen. De natuurliefhebbers onder hen vragen zich af hoe ze ook iets kunnen nalaten voor de bescherming van onze natuur. Joost Verbeke maakt u wegwijs wat de mogelijkheden vandaag zijn: testamenten, schenkingen enz. Handig om weten!
- Joost Verbeke (Natuurpunt)
- Reserveren hoeft niet, maar als je komt kan je dit laten weten op joost.verbeke@natuurpunt.be

Donderdag 19 oktober

MOW: Derdedonderdagwandeling

- 14 u – 17 u
- Houd de MOW-website en Nieuwsflash in de gaten voor meer info.
- Deze maandelijkse afspraak kadert ditmaal in de 'Week van het Bos'. Onze gids neemt ons daarom mee naar een karakteristiek Vlaamse Ardennen-bos.
- Patrick Vandemenschbrugge
- Gratis voor MOW-leden; € 1 voor niet-leden
- communicatie@milieufrontomerwattez.be
- Geschikte wandelschoenen en -kledij

VWG: Vogels kijken? Ook voor u! Les 2. Kijken naar vogels + eerste deel Vogels leren herkennen

- 19u30 - 22u
- Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
- Hulpmiddelen zoals optica (Gunther Groenez van Natuurkijkers), veldgidsen, geluid en beeldherkenning via Obsidentify komen aan bod, evenals een inleiding op waarnemingen.be. Het eerste deel van "Hoe herken je vogels" komt aan bod.
- Gunther Groenez; gunther.groenez@telenet.be Dimitri Van de Populiere; dimitrivandepopuliere@hotmail.com
- Vincent Decroock; vincent.decroock@natuurpunt.be

TLES: Ontmoetingsmoment en voorstelling 'Natuur in het hart'

- 20u-22u30
- Ontmoetingscentrum zaal E, Kerkstraat 36, Zulte
- Natuurpunt heeft een toekomstplan opgemaakt om de verdere aftakeling van de natuur een halt toe te roepen. Het is een breed plan geworden met heel wat aspecten zoals ruimtelijke ordening, natuurbeheer... Op deze avond leggen we je deze visie uit en hoe wij (en ook jij) hier kunnen aan meewerken in eigen afdeling, gemeente of tuin.
- Jeroen Bossaer

Zaterdag 21 oktober

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm

- 10u – 16u
- In functie van de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglist.
- Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be
- Stevig schoeisel, werkhandschoenen

Zondag 22 oktober

VWG: Vogels kijken? Ook voor u! Excursie 2: Testen optica en wandelen aan de Donkvijver en de Langemeersen te Oudenaarde

- 9u - 12u30
- Recreatiedomein Donk, Donkstraat 50, Oudenaarde https://goo.gl/maps/z8p3T6xeBaf13GkA6
- Tijdens deze tweede excursie krijgen we de mogelijkheid om verschillende optische middelen uit te testen, gevolgd door een wandeling langs de Donk en de Langemeersen in Oudenaarde. Tijdens deze periode piekt de najaarstrek en we proberen toelichting te geven bij dit prachtige fenomeen.
- Gunther Groenez; gunther.groenez@telenet.be Dimitri Van de Populiere; dimitrivandepopuliere@hotmail.com
- We verplaatsen ons per wagen naar de excursieplaats. We kunnen altijd afspreken om te carpoolen en kostendelend te rijden.
- Vincent Decroock; vincent.decroock@natuurpunt.be
- Verrekijker, aangepaste kledij en eventueel waterdicht schoeisel

OUD: Paddestoelenwandeling in het Koppenbergbos

- 14u – 17u
- Parking bij de toegang tot het Koppenbergbos, Oude Steenweg te Nukerke (op de grens met Hospitaalweg te Melden (Oudenaarde)
- Op zoek naar paddestoelen in het Koppenbergbos.
- Paul Cardon, 0474 39 02 77 cardon.paul@gmail.com
- Goede wandelschoenen, eventueel paddenstoelenboek

Dinsdag 24 oktober

MOW: Infoavond 'Verwarmen met hout' – Zwalm

- Verwelkoming vanaf 19 u, start om 19u15 – einde rond 22 u
- Parochiaal centrum de Zwaluw, Decoenestraat 12 in Munkzwalm
- Hout wordt gezien als een goedkope, hernieuwbare energiebron, maar bij de verbranding komen roet en fijnstof vrij die schadelijk zijn voor je gezondheid en de luchtkwaliteit. Moeten we in de toekomst houtverbranding vermijden? En is duurzaam (bij)verwarmen met hout sowieso nog mogelijk? Verneem het op deze infoavond rond houtstook, die nu ook in Zwalm gegeven wordt.
- Gratis! Stuur een e-mail naar communicatie@milieufrontomerwattez.be om je in te schrijven of vul het Google Formulier in: https://bit.ly/3YUpgLi
- Simon Desmet

Zaterdag 28 oktober

MOW + ZV + BC: Klimaatfestival te Zottegem

- Van 11 tot 17 uur
- Milieu- en Natuureducatief Centrum Beisloven, Beislovenstraat 4 in Zottegem

MOW en Natuurpunt zijn één van de standhouders op het Klimaatfestival van Avansa! Kom er goede initiatieven, positieve praktijken en toonaangevende organisaties ontdekken in een gemoedelijke sfeer. Het festival zal uit vier locaties bestaan: de Markt, de Tent, de Living en de Veranda. Je vindt de MOW- en NP-stand in de festivalzone 'Markt'. Op de MOW-stand kan je o.a. een workshop 'Maak zelf je huishoud- en verzorgingsproducten' en een demo 'Maak zelf een bijenhotel' volgen, verneem je alles over onze Bijenplekjes en nog veel meer!
MOW verzorgt ook een gegidste Klimaatwandeling langs trage wegen van het Egmontkasteel naar Velzeke en Strijpen met aandacht voor landschap, erfgoed en klimaat (ongeveer 8km). Vertrek om 14 uur, einde omstreeks 17 uur.
Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen – Boembekemolen stelt er ook zijn werking voor.
Klimaatwandeling: Filip Keirse
Gratis toegang! Samen met Avansa, milieu- en klimaatraad en vele anderen
Voor MOW: info@milieufrontomerwattez.be
Voor Natuurpunt: Karel De Vuyst: devuystkarel@gmail.com

KBE: Gezinswerkdag Bos t'Ename

9u -12u en/of 13u30- 17u
loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
Elke laatste zaterdag van de maand wordt er gewerkt in Bos t'Ename, van hakhout afzetten tot hooien.
Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

KR: Cursus paddenstoelen, uitstap 2

Dirk Fiers
De exacte locatie van de uitstappen wordt tijdens de laatste avondsessie meegedeeld.
Eddy Saveyn 09 380 03 00

Zondag 29 oktober

KRB: bomen in de herfst

10u – 13u
Groenstraat in Horebeke
We wandelen 5 km en bewonderen de meest voorkomende bomen. Hoe dient de herfst zich aan? Hoe merken we dat bomen zich voorbereiden op de winter? Een verhaal van knoppen, sapstromen, vruchten, herfstkleuren, en nog veel meer.
Jos Gyssels
Graag een seintje als je komt. Jos Gyssels, 0473 52 41 27, jos.gyssels@proximus.be
Stevige schoenen of laarzen.

ZV: Wandel & Ontbijt@Boembekemolen

9u - 12u
Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel
Te reserveren via Carla Verdonck, carlaverdonckverdonck@hotmail.com, 0472 89 81 70
Kom ontbijten op ons terras en wandel één van onze prachtige wandelroutes. Bij slecht weer in de molen. 15 euro / persoon. Cava-koffie-appelsap. Pistolet met kaas-ontbijtkoek-rozijnenbrood. Gekookt ei-yoghurt met granola. Verse fruitsla.
Carla Verdonck, carlaverdonckverdonck@hotmail.com, 0472 89 81 70

BC: Dag van de stilte: Harmonisch in de natuur

14u - 16u
Boembekemolen
Het geluid van de stilte laat ons tijdens deze belevingswandeling anders kijken naar de natuur. En misschien ook naar onszelf.
Els Decoster
Els Decoster, els.decoster@skynet.be

Maandag 30 oktober

KBE: Werkdag Bos t'Ename

9u30 -12u en/of 13u30- 17u
loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
Naast de maandelijkse gezinswerkdag op de laatste zaterdag van de maand wordt er eveneens elke laatste maandag een werkdag georganiseerd. De werkzaamheden gaan van hakhout afzetten tot hooien.
Eddy De Bock, 0474 77 00 54 thebockfamily@hotmail.com
Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

NOVEMBER 2023

Zaterdag 4 november

KRB: beheerwerken in het Burreken

9u – 12u30
Groenstraat in Horebeke
Knotten, hagen scheren, wegen onderhouden… Met een enthousiast team samenwerken en genieten van de natuur. Boeiend, ontspannend en leerrijk!
Ludo Vanderlinden, 0479 46 69 37, contact@burreken.be
Graag een seintje als je komt, zodat we voldoende werktuigen kunnen voorzien.
Stevige schoenen of laarzen en werkhandschoenen.

FERYN
milieuconsulenten BV
www.ferynjan.be info@ferynjan.be

Zondag 12 november

BC + NP Everbeek: Herfstwandeling in de Everbeekse Bossen

- 9u30 – 12u30
- Steneplein 29, Everbeek-Boven (Brakel)
- Kom genieten van een prachtige herfstwandeling van ongeveer 5km in de Everbeekse bossen. De wandeling is ook geschikt voor kinderen vanaf 6 jaar. Laat je betoveren door het Hayesbos, een verborgen parel in de Vlaamse Ardennen.
- Johan Billiet en Frederik Van der Elst
- Heuvelachtig terrein, avontuurlijke paden
  Max 20 deelnemers, inschrijven: https://www.natuurpunt.be/agenda/herfstwandeling-de-everbeekse-bossen-64156
- Johan Billiet, johan.billietski@gmail.com
- Stevige wandelschoenen

Zondag 12 november

BC: In het spoor van de Bever langs de Zwalm

In samenwerking met JNM Vlaamse Ardennen en VZW Broes

- 14u – 17u
- Klein Zwitserland, Galerijpad 3, 9630 Sint-Maria-Latem
- Sinds 2021 zijn er sporen van bevers te vinden langs de Zwalm. Stijn De Roeck laat ons nader kennismaken met deze charmante knager.
  14u-14u45: voor ouders en kinderen: ontvangst en situering (PowerPoint) van "de Bever" door Stijn, onder de tent op de binnenkoer of binnen bij slecht weer
  14u45-16u45: voor ouders: wandeling met Stijn, thema bever (en vismigratie?), anderhalf uur en afsluitend drankje
  14u45-15u45: Kinderen: groep 1 bouwen dam, groep 2 sporen zoeken bever, groep 3 snijden in groen hout door VZW Broes, groep 4 bouwen met bamboe door VZW Broes (telkens max 10 per groep)
  15u45-16u45: Kinderen: groep 1 sporen zoeken bever, groep 2 burcht bouwen boven opgehouden water, groep 3 bouwen met bamboe, groep 4 snijden in groen hout
  16u45: afbraak van de dam en de burcht met alle kinderen, ouders kijken toe
- Stijn De Roeck
- Inschrijven verplicht, via devuystkarel@gmail.com
  Leeftijdsgroep kinderen: lagere schoolleeftijd
- Karel De Vuyst devuystkarel@gmail.com

Donderdag 16 november

MOW: Derdedonderdagwandeling

- 14 u – 17 u
- Houd de MOW-website en Nieuwsflash in de gaten voor meer info.
- Na zijn gesmaakte rondleiding door het Brakelbos in april leidt de gids ons ditmaal rond in het Geraardsbergse Raspaillebos.
- Paul Vandermeulen
- Gratis voor MOW-leden; € 1 voor niet-leden
- communicatie@milieufrontomerwattez.be
- Geschikte wandelschoenen en -kledij

Zaterdag 18 november

KR: Beheersdag Grootmeers

- 9 u -12 u
- Groot hekken aan Trekweg langs Schelde
- Werken op natuurreservaat Grootmeers
- Er wordt aan de deelnemers soep aangeboden. Gelieve een seintje geven indien u deelneemt.
- Tine Dhollander 0495 88 13 40
- Werkhandschoenen, bijl of hakmes, (ketting)zaag

TLES: Dag van de natuur: boomplantactie in Wontergem

- Van 9u tot 16u
- Kwakkelstraat 9800 Deinze (de locatie is gemerkt met beachvlaggen)
- Heb je zin om te werken in de frisse buitenlucht en zo de natuur vooruit te helpen? Stroop je mouwen op en help ons.
- In samenwerking met de JNM en Het-Groene-Huis
- Koen Houthoofd, 0470 55 02 36
- Laarzen en indien mogelijk spade.

BC + ZV: Natuurfilm 'Vlaamse Ardennen' met live band

In samenwerking met vzw Natuur Ontmoet Cultuur

- 20u – 23u
- CC Zoetegem, Hospitaalstraat 18, 9620 Zottegem
- Natuurfotograaf Peter De Craene en natuurfilmer Rudi Baetslé maakten een film over de verbazingwekkende diversiteit en de indrukwekkende schoonheid van de natuur in onze Vlaamse Ardennen.
  De film is een multimediaproject en wordt live ondersteund door Motel Bliss, een vierkoppige band uit Gent. Motel Bliss brengt eigen indie-folkpop songs waarbij ze graag een intieme, akoestische sfeer oproepen.
- Tickets 12€/10€ (-26/+65)
- Filip Hebbrecht, filip.hebbrecht@natuurpunt.be, Veerle Van der Kelen, 0487 325206, bc.vlaamseardennen@natuurpunt.be

KBE: Herfstwandeling en heerlijke spaghetti

- Wandeling om 14 u, spaghetti om 17 u
- Wandeling: PAM, Lijnwaadmarkt 20,

something ellis
GRAFISCH ONTWERP
GSM 0479 433 711 // ELLIS.DEVUYST@GMAIL.COM // WWW.SOMETHINGELLIS.BE

Ename. Spaghetti: parochiezaal Ename
We combineren opnieuw de herfstwandeling met ons jaarlijks ledenfeest.
Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
Goed schoeisel of laarzen .

Zondag 19 november

RO: Erfgoed- en natuurwandeling in de stad Dendermonde

9u – 19u
Parking Auto-5 aan de César Snoecklaan (carpooling) te Ronse
10u: aansluiten mogelijk aan parking Noordlaan (gedempte oude Dender in Dendermonde)
10u-13u: gegidste stadswandeling langs historische gebouwen en natuurgebied
13u-14u: pic nic
14u-17u30: vertrek aan de Noordlaan (mogelijkheid tot aansluiten) voor een gegidste wandeling in 2 natuurgebieden gelegen langs de Schelde.
Walter Van Der Meulen en stadsgids
Kostendelend carpolen (vergoeding chauffeur: 0,4 euro/km)
Philippe Moreaux 0476 492 461 moreauxphilippe1951@gmail.com
Picknick en drank

Zaterdag 25 november

VA: Dag van de Natuur

13u30 – 17u
Parking Paddenbroek, Paddestraat - Kluisbergen
Tijdens de Dag van de Natuur steken we traditioneel de handen uit de mouwen. De Natuurpunt-vrijwilligers die het hele jaar door in de weer zijn met het beheer zullen je begeleiden en ondertussen uitleg geven. Naast een zinvolle werkdag in de gezonde buitenlucht is de Dag van de Natuur ook een uitgelezen kans om lokale vrijwilligers en mensen uit de buurt te leren kennen.
Thijs Lietaer
Hou onze Facebookpagina Vrienden van het Paddenbroek in de gaten: https://www.facebook.com/groups/1829015653977721
Thijs Lietaer Thijs.Lietaer@telenet.be
Stevige schoenen of laarzen, takkenzaagje of -schaar

KBE: Gezinswerkdag Bos t'Ename

9u -12u en/of 13u30- 17u
loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
Elke laatste zaterdag van de maand wordt er gewerkt in Bos t'Ename, van hakhout afzetten tot hooien.
Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

Zondag 26 november

Van 9u30-11u
Kerk Nazareth Dorp 16/25, Nazareth
wandeling in de dreven en kasteelpark
Frank Claeys

RO: Dag van de natuur: boomplantactie in de Waaienbergstraat

10 u - 16 u
Voorbij boerderij Waaienbergstraat 7 te Ronse
Een pas aangekocht perceel grasland in het reservaat Pyreneeën wordt bebost. Het plantgoed wordt gesponserd door het bedrijf Eurabo uit Ronse. Hun klanten en medewerkers zorgen voor de aanplanting. De leden van Natuurpunt Ronse helpen hierbij en leiden alles in goede banen. We voorzien ook een kleine catering.
Medewerkers kunnen vanaf 9 uur aanwezig zijn.
Philippe Moreaux 0476 492 461 moreauxphilippe1951@gmail.com
Spade, laarzen of werkschoenen en picnic voor wie de ganse dag blijft.

ZV: Dag van de natuur: Boomplantactie

10u – 16u
Perceel in de buurt van Zottegemsesteenweg 2, 9630 Zwalm; https://goo.gl/maps/sNcSJztunTwC7m2d8
Aanplant bos
Koen Gintelenberg
Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be
Stevig schoeisel of laarzen + werkhandschoenen voorzien

KRB: Dag van de natuur

9u – 16u
Groenstraat in Horebeke
Met een enthousiast team doen we allerlei boeiende werkjes in en om de wastine: bomen snoeien, inboeten bosplantsoen, opfrisbeurt bramentuin... Een genot voor lichaam en geest!
Ook kinderen zijn welkom! Voor hen plannen we eveneens plezierige werkjes in de natuur.
Breng jullie picknick mee. Voor 's middags wordt lekkere soep voorzien.
Ludo Vanderlinden, 0479 46 69 37, contact@burreken.be
Graag een seintje als je komt, zodat we voldoende werktuigen kunnen voorzien. Vermeld ook het aantal kinderen en hun leeftijd.
Stevige schoenen of laarzen en werkhandschoenen.

Maandag 27 november

KBE: Werkdag Bos t'Ename

9u30 -12u en/of 13u30- 17u
loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
Naast de maandelijkse gezinswerkdag op de laatste zaterdag van de maand wordt er eveneens elke laatste maandag een werkdag georganiseerd. De werkzaamheden gaan van hakhout afzetten tot hooien.
Eddy De Bock, 0474 77 00 54 thebockfamily@hotmail.com
Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

DECEMBER 2023

Vrijdag 1 december

TLES: voordracht: biodiversiteit in de tuin

20u-22u30

Leietheater Brielstraat 8 9800 Deinze
Onze tuinen kunnen een grote natuurlijke soortenrijkdom herbergen; daardoor bieden ze uitgebreide mogelijkheden om de biodiversiteit te ondersteunen. Marc Espeel is een gepensioneerde bioloog met een passie voor de natuur en voor natuurfotografie. Aan de hand van bijzondere foto's uit zijn tuin – in het dorp van Nazareth - laat hij ons kennis maken met de levenswijze en de gewoonten van tientallen tuingasten, zoals onder meer groene specht, ijsvogel, boomklever, bruine kikker, koninginnenpage, meikever, grote wolbij, wespspin en nog vele andere. Kom ze ontdekken tijdens deze voordracht met indrukwekkende foto's.
Marc Espeel
Inkom 6 EUR pp

Zaterdag 2 december

Gidsen voor gidsen: Bomen in winterkleed - Domein van Breivelde

(Samenwerking RLVA, NP Vlaamse Ardennen - plus, NP-Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen-Boembekemolen en NP Natuuracademie)

13u30 - 16u30
Domein Breivelde, Parkstraat 1, 9620 Zottegem
Het herkennen van bomen en struiken tijdens de winter. Het accent ligt op bladverliezende bomen en struiken en het herkennen aan de hand van knoppen, twijgen, schors en silhouet. Ook altijdgroene bomen en struiken krijgen aandacht, omdat ze tijdens de winter het meeste opvallen.
Hans Vermeulen (Natuurpunt Natuuracademie)
Inschrijven: bc.vlaamseardennen@natuurpunt.be
Deelnameprijs: 3 euro, ter plaatse te betalen. Samenwerking RLVA, NP Vlaamse Ardennen-plus, NP-Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen-Boembekemolen en NP Natuuracademie.
Sylvie Decoster, 0489 89 96 70, sylvie.decoster@natuurpunt.be
Breng je loepje en determinatiegids mee

Zaterdag 9 december

KR: Beheerdag Grootmeers

9 u -12 u
Groot hekken aan Trekweg langs Schelde
Werken op natuurreservaat Grootmeers
Er wordt aan de deelnemers soep aangeboden. Gelieve een seintje geven indien u deelneemt.
Tine Dhollander 0495 88 13 40
Werkhandschoenen, bijl of hakmes, (ketting)zaag

Zaterdag 16 december

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm

10u – 16u
In functie van de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglist.
Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be
Stevig schoeisel, werkhandschoenen

Zondag 17 december

BC: Gezinswandeling: Erfgoed in en rond Dikkele

14u – 16u30
De kerk van Dikkele
Wandeling met aandacht voor het cultureel en landschappelijk erfgoed in en rond Dikkele. De gids heeft ook speciaal aandacht voor de erfgoedwaarden in het natuurgebied Munkbosbeekvallei.
Teddie (Ivan D'hondt), dhndt.ivan@gmail.com
Vincent Decroock; vincent.decroock@natuurpunt.be

Donderdag 21 december

MOW: Derdedonderdagwandeling + Winterwende

14 u – 17 u
Houd de MOW-website en Nieuwsflash in de gaten voor meer info.
We steken de grenzen van ons werkingsgebied over om Moortsele te verkennen. Aansluitend vieren we de winterwende met warme drank, een knabbel en een babbel.
Jo Lejeune en Harry Verwee
Gratis voor MOW-leden; € 1 voor niet-leden
communicatie@milieufrontomer-wattez.be
Geschikte wandelschoenen en -kledij

Woensdag 27 december

TLES: bomen knotten in Wontergem

9u tot 16u
Om 9u: afspraak hoek Goedstraat-Warandestraat. Sluit je later aan of kom je alleen in de namiddag, dan kan je rechtstreeks komen naar de meersen in de buurt van het knuppelpad.
De knotwilgen worden op voorhand geknot door de werkgroep. Alle grote takken worden verzameld als brandhout, met het sprokkelhout maken we een takkenwal. Het hout wordt op het eind van de dag verdeeld onder de helpers, neem in dat geval best een aanhangwagen mee.
Koen Houthoofd, 0470 55 02 36
Werkhandschoenen en laarzen. Lunchpakket.

Zaterdag 30 december

TLES: wandeling 'Voor het eerst en ook het laatst met een 80 jarige op stap'

14u30-16u30
Parking tegenover zaal 'De Engel' Leensesteenweg 248, Deinze
Noël heeft als volbloed natuurgids al talloze wandelingen begeleid, zowel in eigen streek als daarbuiten. Zijn wandelingen waren steeds doorspekt met natuurkennis, historische weetjes en de nodige humor. Jarenlang heeft hij een groot publiek weten te boeien. Zijn keuze om met deze wandeling een einde van zijn gidsbeurten in te luiden deed ons schrikken maar we begrijpen best zijn keuze. Je kan nog voor de allerlaatste keer met Noël mee wandelen

in zijn geliefde Leerne, waar alle wetenswaardigheden uit eerste hand komen.
- Noël De Loof
- Zo'n ervaren gids wuiven we natuurlijk uit met een drankje in de Engel, dit na de wandeling.

KBE: Gezinswerkdag Bos t'Ename

- 9u -12u en/of 13u30- 17u
- loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
- Elke laatste zaterdag van de maand wordt er gewerkt in Bos t'Ename, van hakhout afzetten tot hooien.
- Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
- ☑ Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

JANUARI 2024

Maandag 1 januari

BC: Start fotowedstrijd

- Veerle Van Der Kelen, bc.vlaamseardennen@natuurpunt.be

Zaterdag 6 januari

KRB: beheerwerken in het Burreken

- 9u – 12u30
- Groenstraat in Horebeke
- Wilgen knotten, bomen snoeien, snoeihout opruimen... Met een enthousiast team samenwerken en genieten van de natuur. Na de vele feestdagen een deugddoende activiteit!
- Ludo Vanderlinden, 0479 46 69 37, contact@burreken.be Graag een seintje als je komt, zodat we voldoende werktuigen kunnen voorzien.
- ☑ Laarzen of stevige schoenen

Woensdag 10 januari

VA + VWG: Nieuwjaarsbijeenkomst VWG

- 20u – 22u30
- Zaal Amigo Heurne
- Op deze feestelijke en gezellige bijeenkomst van de vogelkijkers uit de regio (of daarbuiten) geven we een jaaroverzicht van de waarnemingen uit onze regio, wordt de prijs uitgereikt voor mooiste waarneming van het jaar en wordt ook tijd voorzien om bij te praten, ervaringen te delen, bij een hapje en een drankje.
- Dimitri Van de Populiere dimitrivandepopuliere@hotmail.com 0473 52 13 44

Vrijdag 19 januari

MOW en VA-plus: Gezamelijke nieuwjaarsreceptie van Natuurpunt VA-*plus* en Milieufront Omer Wattez

- 19u30 – 23u
- Zaal De Kroon, Dorpsstraat 12, Horebeke
- We zetten het nieuwe jaar in met een hapje en een drankje.
- Graag vooraf een seintje aan MOW vzw, Dijkstraat 75 te Oudenaarde, tel. 0476 17 07 67 of info@milieufront-omerwattez.be

Zaterdag 20 januari

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm

- 10u – 16u
- In functie van de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglist.
- Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be
- ☑ Stevig schoeisel, werkhandschoenen

BC + ZV: Snuit: Vogeltje hier, vogeltje daar

- 14u – 17u
- Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
- Samen gaan we op zoek naar vogeltjes die het meest (zichtbaar) in onze leefomgeving fladderen. We leren de verschillende soorten herkennen en hun geluiden. We maken zelf voedsel voor de vogeltjes zodat ze de winter beter doorkomen. Ook gaan we de verschillende soorten tellen ifv het vogel-telweeken. Voor kinderen van 6 – 12 jaar.
- Roselinde van Caenegem, roselinde_vancan@hotmail.com
- Omdat de plaatsen beperkt zijn is inschrijven verplicht
- Veerle Van Der Kelen, bc.vlaamseardennen@natuurpunt.be
- ☑ Goed humeur en twee sterke handen

Zondag 21 januari

RO: Vogelsafari in 'de Uitkerkse polder' te Blankenberge en haven van Blankenberge

- Afspraak in Ronse om 9 uur, om 10 uur aan het bezoekerscentrum 'De Groenwaeke'
- Om 9 uur aan parking vooraan het winkelcomplex César Snoecklaan ter hoogte van Auto 5 in 9690 Ronse, om 10 uur aan het bezoekerscentrum 'De Groenwaeke', Kuiperscheerweg 20 te Uitkerke (8370 Blankenberge)
- Vogelsafari tussen tienduizenden ganzen en andere vogels die overwinteren in de polder. Ook veel kans op het waarnemen van ransuil, grote groepen goudplevieren, veel soorten eenden, enz... in dit uitgestrekt gebied. Als de tijd het toelaat, bezoeken we de haven van Blankenberge op zoek naar de paarse strandloper en steenloper. Verrassingen zoals de blauwe kiekendief, de sneeuwgors ... of een zeldzame zeehond, zijn niet uitgesloten.
- Philippe Moreaux, 0476 49 24 61 moreauxphilippe1951@gmail.com
- Carpooling (0,4 euro per km en voertuig te betalen aan de chauffeur).
- Philippe Moreaux, 0476 49 24 61 lmoreauxphilippe1951@gmail.com
- ☑ Meebrengen: verrekijker en eten en drinken voor de ganse dag, alsook zeer warme kledij.

ZV: Nieuwjaarswandeling

- 10u – 13u
- Hof Ter Biest, Biestmolenstraat 9, Zwalm
- Tijdens deze eerste wandeling van het jaar verkennen we het Simoensbos van 10u tot 12u. Dit nieuwe bos is een schenking door de nazaten van de molenaarsfamilie Simoens aan Natuurpunt. Aansluitend is er een

sfeervolle receptie van 12u - 13u.
Vincent Decroock
Graag een seintje als je komt, alsook aantal personen
Jan François; jan@aardbol.be

KRB: nieuwjaarswandeling en -receptie

14u – 17u
Kerk van Schorisse, Zottegemstraat
We wandelen het nieuwe jaar in en heffen het glas op een boeiend en vruchtbaar 2024!
Yves Meulenijzer, 0475 42 17 63 of yves@meulenijzer.com
Laarzen of stevige schoenen

Woensdag 24 januari

RO: LAV (Lokale Algemene Vergadering) van Afdeling Ronse

19 u - 22 u
De Branderij Zuidstraat 13, Ronse
Bespreking van het voorbije jaar en planning van het nieuwe werkjaar. Eventueel verkiezing van nieuwe bestuursleden.
Iedereen die zich actief wenst in te zetten is zeker welkom!
We voorzien pannenkoeken en een drankje.
Philippe Moreaux, 0476 49 24 61, Moreauxphilippe1951@gmail.com

Zaterdag 27 januari

KBE: Gezinswerkdag Bos t'Ename

9u -12u en/of 13u30- 17u
loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
Elke laatste zaterdag van de maand wordt er gewerkt in Bos t'Ename, van hakhout afzetten tot hooien.
Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

Zondag 28 januari

KBE+ OUD: Winterwandeling in Bos t' Ename + nieuwjaarsreceptie kern Bos t' Ename & Natuurpunt Oudenaarde plus.

Wandeling 9u - 11u45 ; receptie 11.45u
9u: Prov. Archeologisch Museum (PAM), Lijnwaadmarkt 20 te Ename
12u: Loods, Boskant 56 te Oudenaarde
Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
Goede wandelschoenen

TLES: startactiviteit in Nazareth

14-17u
Aan de kerk Dorp Nazareth
Onze eerste activiteit van het jaar gaat deze keer door in Nazareth. We ontdekken met meerdere gidsen de weelderige natuur in de drie dreven maar bezoeken ook het nieuw en boeiend natuurgebied 'het Kasteelpark'. Er is een speelse wandeling voor jonge gezinnen. We sluiten af met gratis pannenkoeken en geven een overzicht van alle nieuwe activiteiten.
Meerdere gidsen
Koen Houthoofd, 0470 55 02 36

Maandag 29 januari

KBE: Werkdag Bos t'Ename

9u30 -12u en/of 13u30- 17u
loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
Naast de maandelijkese gezinswerkdag op de laatste zaterdag van de maand wordt er eveneens elke laatste maandag een werkdag georganiseerd. De werkzaamheden gaan van hakhout afzetten tot hooien.
Eddy De Bock, 0474 77 00 54 thebockfamily@hotmail.com
Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

BIO SHOP

De Zonnebloem

Al meer dan 35 jaar vind je bij ons alles voor een gezonde levenswijze

Het grootste gamma biologische voeding in de streek, massa's alternatieve en fair trade geschenkartikelen

Steeds 10 % korting voor NP-leden op het ruimste aanbod natuurstudieboeken

Kom eens gezellig snuisteren in de Parkstraat 25, 9700 Oudenaarde
Tel. 055/31.64.30 e-mail: oudenaarde@bioshop.be www.bioshop.be

Natuurrapport 2023

In dit Natuurrapport onderzoekt het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) samen met beleidsmakers en experten hoe het Vlaamse beleid tegen 2030 de doelen uit de Europese Green Deal en de bijbehorende Biodiversiteitsstrategie kan halen. Welke barrières staan de beleidsuitvoering in de weg? En via welke oplossingspaden kunnen we die barrières overwinnen?

Het INBO gaat in op vier grote uitdagingen waar Vlaanderen voor staat. Thema's van het Natuurrapport 2023:

Schade door droogte en overstromingen beperken

Vlaanderen kreeg de voorbije jaren te kampen met droogte en overstromingen. Onze hoge bevolkingsdichtheid, de verstedelijking en de sterk gewijzigde waterhuishouding maken Vlaanderen kwetsbaar voor waterschaarste en -overlast. Toenemende weersextremen als gevolg van de klimaatverandering versterken de problemen. De impact daarvan laat zich niet alleen voelen op economisch en maatschappelijk vlak, maar zet ook de biodiversiteit verder onder druk. Ecosystemen vormen echter ook een belangrijk deel van de oplossing: ze houden regenwater vast, helpen de grondwatervoorraad aan te vullen en op peil te houden en vangen overstromingswater op langs rivieren. De uitdaging voor het Vlaamse beleid bestaat erin meer ruimte te creëren voor natuurlijke processen. Dit zou toelaten het waterbufferend vermogen van valleien te vergroten en infiltratie- en retentiegebieden te herstellen. Daardoor worden niet alleen piekafvoeren vermeden, maar worden ook de grondwaterreserves beter aangevuld.

De klimaatverandering tegengaan

De klimaatverandering heeft verstrekkende gevolgen voor de mens en de biodiversiteit. De hoofdoorzaak ligt in de toegenomen uitstoot van broeikasgassen door menselijke activiteiten, zoals de verbranding van fossiele grondstoffen. Ook de manier waarop mensen ecosystemen beschermen en beheren heeft een belangrijk effect op de klimaatverandering. Ecosystemen leggen broeikasgassen uit de lucht vast als koolstof en bepalen ook via andere natuurlijke processen de warmtebalans van onze atmosfeer. De biomassa die ze produceren, kan een plaats krijgen in onze economie en daar grondstoffen met een sterk negatieve impact op het klimaat vervangen. Het Vlaamse beleid staat voor de uitdaging om de groeiende vraag naar biomassa uit onze ecosystemen te verzoenen met de klimaat- en biodiversiteitsdoelen van de Green Deal. Hoe kan het beleid ervoor zorgen dat ecosystemen hernieuwbare grondstoffen leveren voor de economie, voldoende broeikasgassen vastleggen en de biodiversiteit in stand houden?

Een samenhangend natuurnetwerk creëren

De biodiversiteit in Vlaanderen blijft achteruitgaan. Onze natuurgebieden zijn klein, ruimtelijk geïsoleerd en liggen ingebed in een intensief gebruikt landschap. Dat maakt deze gebieden extra kwetsbaar voor milieudrukken van buitenaf. Bovendien zorgt versnippering voor een verlies aan soortenrijkdom, voor een vermindering van de genetische diversiteit en voor een verlies aan ecosysteemprocessen. De klimaatverandering versterkt die effecten. Grotere, meer aaneengesloten natuurgebieden bieden meer kansen voor organismen en processen en helpen de natuur om zich aan te passen aan de klimaatverandering. Bovendien levert een gezond en goed functionerend natuurnetwerk heel wat voordelen op voor de mens. Om de milieukwaliteit in de natuurkernen van het netwerk te verbeteren en om de kernen met elkaar te verbinden, zijn ook maatregelen buiten de natuurgebieden nodig. Een robuust, veerkrachtig en samenhangend natuurnetwerk is een van de speerpunten van de Biodiversiteitsstrategie 2030 en de daarin aangekondigde juridisch bindende EU-doelstellingen voor natuurherstel. De sterke versnippering van de open ruimte en de moeizame voortgang van bestaande beleidsprocessen om een natuurnetwerk te realiseren (VEN/IVON/AGNAS) zetten deze uitdaging voor Vlaanderen op scherp.

Leefbaarheid in steden verbeteren door natuurgebaseerde oplossingen

Vier op de tien Vlamingen woont in verstedelijkt gebied en dit aandeel neemt nog toe. De leefbaarheid in steden staat onder druk door ruimtelijke verdichting en concentratie van harde infrastructuur en functies ten nadele van open ruimte en groen. De klimaatverandering vergroot die uitdaging door toenemende hittestress, luchtverontreiniging, droogtestress en wateroverlast. De uitdijende verstedelijking zet ook de biodiversiteit in de resterende open ruimte onder druk. Stedelijke vergroening en groenblauwe dooradering kunnen zorgen voor een uitbreiding van natuur binnen de stad en voor een betere verbinding ervan met de ruimere omgeving. Dit vergroot niet alleen de draagkracht voor diverse soorten, maar kan ook de omgevingskwaliteit ondersteunen en ecologische processen versterken die nuttig zijn voor de mens, zoals verkoeling of regenwaterinfiltratie. Meer ruimte voor groen en water in de stad biedt ook kansen om de band van inwoners met de natuur te versterken. De uitdaging voor het beleid bestaat erin om een evenwicht te vinden tussen verdichting in bebouwde gebieden om de druk op de open ruimte te verminderen, en een weldoordachte inzet van natuurgebaseerde oplossingen om de leefbaarheid in steden te verbeteren.

Het beleid rond die uitdagingen vraagt samenwerking en dialoog tussen verschillende bestuurslagen, beleidsdomeinen, kennisinstellingen en sectoren.

Op 18 september werd het Natuurrapport voorgesteld in het Vlaams parlement in aanwezigheid van Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme Zuhal Demir. Na de voorstelling werd haar het eerste exemplaar overhandigd. Nu aan de slag ermee.

Meer info: https://www.vlaanderen.be/inbo/inbo-natuurrapporten

Aziatische hoornaar

De voorbije zomer ging er zo goed als geen dag voorbij of de Aziatische hoornaar kwam aan bod in de media. Op woensdag 6 september haalde deze invasieve exoot het VRT-journaal.

Op drie weken tijd zijn al meer nesten van Aziatische hoornaars in Oost-Vlaanderen verdelgd dan heel vorig jaar: "Elk nest kan 10.000 wespen tellen". De vzw Rato, die ook aan rattenbestrijding doet, is sinds drie weken op pad in Oost-Vlaanderen om de nesten van de Aziatische hoornaars te vernietigen. Nu al kreeg de dienst 246 meldingen binnen van de nesten en daarvan zijn er al 220 vernietigd. "Dat is al meer dan heel vorig jaar, toen zijn er op jaarbasis 220 nesten behandeld. En we staan nog maar aan het begin van het bestrijdingsseizoen, we werken nog tot eind november, dus als we uitrekenen kunnen we dit seizoen tot 1500 nesten in Oost-Vlaanderen gaan. Dat kan onze ploeg nog net aan, maar wat brengt de toekomst?", zegt een bezorgde Karel Van Moer van Rato.

De provincie Oost-Vlaanderen heeft in juni extra geld uitgetrokken, 100.000 euro, in de strijd tegen de Aziatische hoornaar, in plaats van de 15.000 euro van de vorige jaren. Er zijn ook vier mensen aangeworven om de nesten te helpen verdelgen. En die mensen zijn de laatste drie weken de hele tijd in de weer geweest en het stopt niet. "We werken nog tot eind november, maar nu al hebben het aantal van heel vorig jaar overtroffen en dat baart me zorgen", zegt Karel Van Moer. "Dit jaar zien we het ons wel bolwerken, maar hoe moet het in de toekomst", vraagt Karel Van Moer zich af. "Die grote Aziatische wespensoort is niet gevaarlijk voor de mens, maar is wel een bedreiging voor insecten en honingbijen."

Niet gevaarlijk voor de mens, maar toch opletten.

Wie in de tuin een nest opmerkt, moet niet onmiddellijk panikeren, maar moet wel voorzichtig zijn. "De wespen zijn niet gevaarlijk, maar als je plots een nest ziet, dan moet je toch wel opletten. Een nest kan tot 10.000 wespen tellen en dat zegt genoeg dat het nest beter vernietigd wordt. Zo een nest kan tot drie voetballen groot zijn, tot 80 centimeter diameter. Dat is typisch aan de Aziatische hoornaars, de grote nesten. De Europese hoornaars hebben kleinere nesten". *https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/09/06/op-drie-weken-tijd-al-meer-nesten-van-aziatische-hoornaars-in-oo/*

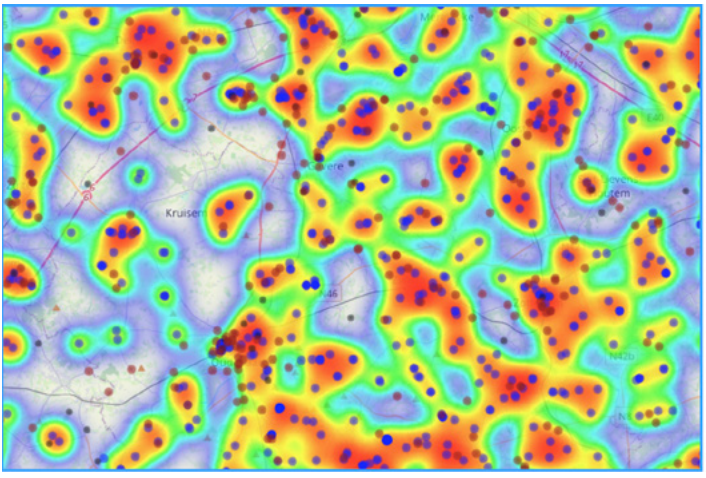

Hoe intenser rood, hoe meer meldingen er in de buurt van elkaar zijn, te bekijken op https://iasspeciesdashboard.shinyapps.io/VespaWatch_app/

Op zondag 27 augustus 2023 werd in Lier een groep wandelaars aangevallen door Europese hoornaars. Eén wandelaar moest na de steken gereanimeerd worden. Daarnaast werden nog 5 andere personen in het ziekenhuis verzorgd. Het nest werd verdelgd. Het is verbazend dat de Europese hoornaar dit doet. Dit is erg zeldzaam, in principe is die soort niet zo agressief. Om een of andere reden moet de zwerm het gevoel hebben gehad dat het nest in gevaar was. Bij de Aziatische was de schade wellicht veel groter geweest, die valt meteen met het hele nest aan.

In de regio Vlaamse Ardennen boden verschillende gemeenten (o.a. Zottegem en Zwalm) speciale en selectieve vallen en lokmiddel aan om (vooral de koninginnen van) Aziatische hoornaars te vangen. De vallen werden uitgedeeld aan de lokale imkers.

Aangezien het een invasieve exoot is volgt Natuurpunt de algemene richtlijn van de Vlaams overheid om de nesten te melden in onze natuurreservaten via de website van vespa-watch (https://vespawatch.be/).

Johan Cosijn

Boekbespreking

door Walter Belis

Le Van Quyen M., 2023. *Waarom natuur goed is voor je hersenen*, **Ten Have, Utrecht, 206 blz., ISBN 978 90 2591109 6, € 22,90.**

Waar we vroeger niet bij stilstonden is nu een evidentie geworden: natuur is goed voor de gezondheid. Zowel wetenschappers als beleidsmedewerkers bevestigen dat natuur op loopafstand in de bebouwde omgeving positieve effecten heeft op onze fysieke en mentale gezondheid. Stedelijke natuur zorgt voor meer biodiversiteit wat het klimaat dan weer ten goede komt. Klimaat, natuur en gezondheid gaan bijgevolg hand in hand. In dit boek gaat de befaamde neurowetenschapper Michel Le Van Quyen nog een stap verder. Hij legt uit waarom natuur ook een gunstige invloed heeft op onze hersenen. Hij onderzocht welke impact de natuur precies heeft op ons brein. Hoe een boswandeling voor minder stress zorgt en waarom de geuren en geluiden van de natuur goed zijn voor onze grijze celletjes. Ook dieren hebben een positieve impact op ons welzijn.

Milman O., 2023. *De insectencrisis*, **Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen, 326 blz., ISBN 978 90 450 4234 3, € 24,99.**

Het boek *De insectencrisis* heeft tot doel ons wakker te schudden. Oliver Milman legt niet alleen uit wat de oorzaak is van de grootschalige ineenstorting van de insectenwereld, maar ook waarom deze achteruitgang een bedreiging vormt. Van mieren die onder het bladafval rondscharrelen tot bijen die hoger kunnen vliegen dan de Kilimanjaro: insecten tref je overal aan. Drie op de vier bekende diersoorten op onze planeet zijn insecten. In *De insectencrisis* duikt Guardian-journalist Milman in het ruime aanbod van recent bewijsmateriaal waaruit blijkt dat deze rijkgeschakeerde groep dieren de grootste existentiële crisis doormaakt in zijn 400 miljoen jaar durende geschiedenis. De verstoorde migratie van de monarchvlinder in Amerika; het groene landschap van Europa dat is ontdaan van insectenleven; de gigantische landbouwvelden die een moordgebied voor wilde bijen blijken te zijn; en iets wat elke automobilist wel merkt: dat er tegenwoordig niet zoveel insecten meer op de voorruit van je auto uiteenspatten. De grootschalige ineenstorting van de insectenwereld vormt ook een bedreiging voor ons. Gelukkig is het nog niet te laat: we kunnen nog van alles doen om het verlies van de mini-wereldrijkjes van insecten een halt toe te roepen. Maar dan moeten we wel nú handelen.

Bijzondere vogelwaarnemingen

ZOMER 2023

Juni, gierenmaand. Dat weten we ondertussen al een aantal jaren. Zo goed als jaarlijks krijgen we rondzwervende dieren uit het zuiden op bezoek in België. Ook in VA+ pikten we een ferm graantje mee. Zo zag WDE op 9 juni een groep van maar liefst 14 vale gieren overvliegen in Zegelsem. Daags nadien werd de groep teruggevonden in een bosje ten zuiden van Brakelbos, net over de taalgrens in Flobecq. Het is al het vierde jaar op rij dat er vale gieren worden gezien in VA+. Het record blijft staan op de gigantische groep van 97 ex in 2007 over Mater (BHE), nog steeds de grootste groep ooit in België. Begin juni werden over Berchem ook 2 bijeneters opgemerkt door NGE. Een soort die ook al bijna jaarlijks wordt gezien bij ons in de zomermaanden. Het blijft wel wachten op de eerste pleisteraars. Een late duinpieper werd nog gezien door DDG in Eine op 4 juni. In de omgeving van de Schelde tussen Oudenaarde en Heurne werd tot driemaal toe op enkele dagen tijd een kwak gezien/gehoord (LVDW, JVDB). Het mannetje grauwe klauwier dat een territorium innam in Ronse zou bezoek gekregen hebben van een vrouwtje (LVA), maar verdween nadien van de radar. Een tweede zangpost van snor in de Heurnemeersen werd ontdekt door ADV, deze keer in de Snippenweide. Aan de Callemoeie werden nog 3 zwarte sterns gezien (EDV). Jonge Pontische meeuwen werden gezien in Roborst en Dikkele (HVE). Drie lepelaars vlogen over Grammene (EDV). Purperreigers vlogen over Heurne en Erwetegem (DDG, GVV). Een visarend over Kruishoutem (JDH). Een erg laat vrouwtje blauwe kiekendief werd regelmatig opgemerkt tussen de Langemeersen en de Koppenberg. Rode (3) en zwarte wouwen (4) lieten zich ook zien. Zwarte specht liet zich zien in het Kluisbos en in Mullem.

De woudaapjes in Oudenaarde werden nog steeds opgevolgd. Het koppeltje bleef aanwezig tot in augustus. Jongen werden niet gezien maar het is aannemelijk dat er een broedgeval plaats vond. Er is ook nog ander leuk babynieuws te melden. De visdiefjes op het Dal hebben een jong, maar verloren er ook jammer genoeg eentje. Het enige broedsel in VA+ dit jaar? In 2022 was de kokmeeuw de nieuwste broedvogel voor VA+ met 1 broedsel. In 2023 kunnen we melden dat er nu een kleine kolonie is, met minstens 8 geslaagde broedgevallen, mogelijk 10. Toch goed nieuws voor een soort die zware klappen krijgt door het vogelgriepvirus. We schatten dat er 5 à 6 broedgevallen van bruine kiekendief zijn in de regio, de meeste in de Scheldevallei, eentje aan de Leie. In de Brielmeersen in Deinze zijn er 6 nesten van ooievaar.

Juli is op vogelvlak meestal een kalme maand. De najaarstrek komt wel al stilletjes op gang. De gierzwaluwen beginnen al met hun terugtrek. Maar vooral steltlopertjes kunnen we al zien bewegen. Zo werden deze maand al enkele bos-, groenpoot- en 1 zwarte ruiter gezien.

Op de Callemoeie zat een geoorde fuut en vlogen 2 koereigers (NVW) over. Bij Bachte-Maria-Leerne werden er zelfs 5 opgemerkt (KVE, VLO). Ook purper-, grote zilver- en 2 kleine zilverreigers werden gezien. Havik werd gezien in Michelbeke. Een blauwe kiekendief, toch uitzonderlijk in de zomer, vloog over Nukerke (DGE). Een mannetje grauwe kiekendief vloog over Welden (GGR). Rode wouw vloog over Velzeke en zwarte wouw werd 3 keer gezien. De Amerikaanse zeearend, die met dat lintje, werd ook weer enkele in de regio gespot. Ondanks minder wespen dit jaar lijkt het een goed jaar voor wespendief bij ons, met meer dan 250 waarnemingen, gespreid over de streek. Het overzicht als broedvogel blijft moeilijk gezien de grote territoria. In Deinze kwam een hop (Sofie, TVDP) op bezoek. In de voor-

Hop © Gunther Groenez

bije 9 jaren lukte het telkens om er minstens eentje te zien in VA+. Drie appelvinken vlogen over Opbrakel (BWI) en een juveniel werd dood gevonden in de buurt van Bos Terrijst (DGE).

De najaarstrek schakelt in augustus een versnelling hoger, vooral opbouwend naar het einde van de maand toe. Het is ook een prima maand om enkele zeldzaamheden te ontdekken.

Haast alle reigersoorten werden deze maand ook gezien in de regio. In Zingem zaten een adult en juveniele kwak (JDK, JDM), in Deinze een juveniel (EVH). In de Heurnemeersen kwam een koereiger (ADV) op bezoek. Er waren in totaal 6 waarnemingen van purperreigers, waarvan één groepje van 3 over het Paddenbroek (TLI, LDC). Ook grote en kleine zilverreiger werden genoteerd. Zwarte ooievaars vlogen over Franskouter (2ex, HVE), Boekel (1ex, LNE) en Rozebeke (2e, HVE). Ook de gewone ooievaar werd op trek gezien met als grootste groep een van 35 ex over Ouwegem (TDH).

Over Opbrakel vloog een visarend (SDB). In Gavere werd een grijze wouw gezien (WDM) die later die dag nog werd teruggezien in Zwalm. Deze soort neemt langzaamaan toe in ons land, al is het voor onze regio nog maar de 2e waarneming. Grauwe kiekendief in vrouwtjeskleed werd gezien over Franskouter (HVE) en de Langemeersen (DVDP). Rode wouw vloog over Moldergem (HVE), zwarte over Franskouter (LNE) en Mater (IEN). Havik werd genoteerd in Zingem en Zulzeke.

Ook de steltlopertjes winnen verder aan momentum in augustus met o.a. waarnemingen van goudplevier, bosruiter en regenwulp (o.a. 15 ex over Mater - LDV). Eveneens leuk, onze vaste Pontische meeuw, de mankepoot, is terug uit zijn broedgebied. Klaar om hier langs de Schelde terug te komen overwinteren, tussen Kluisbergen en Oudenaarde (NGE).

De Callemoeie lokte geoorde fuut en zwarte stern. Maar de trekpleister was uiteraard de eerstejaars drieteenmeeuw. Ontdekt door EDV, eerst op naam gebracht door JDW. Deze typische zeevogel is zeer zeldzaam in het binnenland. Ze kunnen soms eens opduiken na een storm. Enkele dagen voor de ontdekking was er ook een stevige NW-wind op zee. Het is nog maar de tweede waarneming deze eeuw van de soort in onze regio.

Een grote verrassing was de ontdekking van een juveniele grote zaagbek op het Dal in Heurne (DDG). De allereerste zomerwaarneming van deze soort in VA+. De eerste én enige zomertortel van dit jaar werd gezien in Wortegem aan het Bouvelobos (FLI). Oehoe werd gehoord

Kwak © Gunther Groenez

in Ronse. In Zingem werd een graszanger ontdekt (PHO), een soort die het goed doet in ons land, maar in onze regio nog steeds zeer zeldzaam is. Duinpieper wordt ook meer genoteerd, met 7 waarnemingen deze maand. Kruisbekken trokken over Heurne (DDG). Een bonte vliegenvanger werd gezien in het Kluisbos. Een fotogenieke hop, de tweede van dit jaar voor onze regio, werd ontdekt in Ename (AVB).

Je kan de waarnemingen volgen via http://www.vwg-vlaamseardennenplus.be/.

Dimitri Van de Populiere

Wilde rijst aan een zijbeek van de Leie © Rik Desmet

WILDE RIJST

Aan een zijbeek van de Leie in Bachte-Maria-Leerne is door Indra Jacobs van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) een gebied ontdekt waar wilde rijst (*Zizania latifolia*), een exoot uit China, twee oevers heeft ingenomen. Het zou de eerste keer zijn dat in West-Europa zulke wildgroei wordt opgemerkt.

De grassoort kwam tot nu toe enkel in ons land voor in landschapsparken, aan bijvoorbeeld vijvers of meertjes. In China wordt de plant gekweekt voor consumptie, hier niet. Het is nog niet duidelijk hoe ze efficiënt kan worden bestreden.

Inheemse bloemen en planten kunnen de concurrentie met de wilde rijst niet aan

Het probleem dat nu opduikt, is dat de soort zich voortplant langs een waterloop en dus snel kan uitbreiden.

(VRT Nieuws, 22-07-2023)

INTENSIEVE LANDBOUW BEDREIGT DRINKWATER

In Spanje zaten 161 dorpen in de omgeving van Salamanca en Zamora, in de Spaanse regio Castilië en León, zonder drinkwater door een teveel aan pesticiden in het stuwmeer van La Almendra. Het water is te giftig om te drinken, voedsel te koken, groenten en fruit te wassen. Verschillende gemeenten hebben aangetoond dat de hoeveelheden pesticides in het kraantjeswater veel hoger zijn dan de norm. In 140 gemeenten geldt al sinds 21 juli een verbod op het drinken ervan. Boosdoeners zijn o.a. een herbicide dat streng gelimiteerd is in Europa omdat het kankerverwekkend zou zijn.

In augustus kon in twee West-Vlaamse waterbekkens (Blankaartvijver en Verdronken Weide) geen drinkwater gewonnen worden, onder meer doordat er te veel pesticiden in het water zitten. Het probleem is niet nieuw in de streek waar veel landbouwers actief zijn. Het gaat om een resem pesticiden die door de landbouw gebruikt worden. Eén specifieke onkruidbestrijder die vooral in de erwten- en bonenteelt wordt gebruikt, Bentazon, zorgt dit jaar voor de grootste problemen. Er worden opvallend hoge concentraties van de stof gemeten. Op verschillende plekken werd de drinkwaternorm daarvoor verschillende keren overschreden, en op één plek zelfs 146 keer.

(VRT Nieuws, 05-08-2023; 17-08-2023)

VAARWEL HOLOCEEN, WELKOM ANTHROPOCEEN

Omdat de invloed van de mens op de wereld tegenwoordig zo groot is – toename CO_2, microplastics, achteruitgang biodiversiteit, … – introduceerden geologen de naam Anthropoceen voor de periode waarin we nu leven. Deze periode volgt in de tijdschaal op het Holoceen dat zo'n 11 700 jaar geleden begon. Het begin van deze periode situeert zich rond 1950. Een werkgroep boog zich over de vraag welke laag in de wereld als referentie kon dienen voor het begin van deze periode. De keuze viel op een laagje van 15 cm, afgezet in een meer in Canada. Het werd onder andere uitgekozen wegens de duidelijke toename van plutonium, afkomstig van proeven met kernwapens.

(https://theconversation.com/a-canadian-lake-holds-the-key-to-the-beginning-of-the-anthropocene-a-new-geological-epoch-209576)

HET NUT VAN 'ONKRUID'

De intensivering van de landbouw is zowat de belangrijkste oorzaak van de wereldwijde achteruitgang van de biodiversiteit. Om bestuivers een handje te helpen worden er tegenwoordig vaak bloemenmengsels ingezaaid in akkerranden, in het beste geval gebeurt dat met inheemse soorten. Onderzoekers in Engeland vergeleken het nut van deze mengsels met een aantal 'gewone onkruiden' zoals akkerdistel, jacobskruiskruid, krulzuring, ridderzuring, …, planten die vaak als schadelijk voor de landbouw beschouwd worden.

Uit hun veldstudie bleek dat de hoeveelheid en de diversiteit van bestuivers die de onkruidsoorten bezochten gemiddeld twee keer zo hoog was als die die van de aanbevolen planten voor de bloemenmengsels. Ook de analyse van literatuurgegevens gaf aan dat vier keer meer bloem

bezoekende soorten en vijf keer meer soorten die op de lijst van beschermde soorten staan, geassocieerd zijn met de onkruiden. Ook werden twee keer zoveel plantenetende insectensoorten met deze planten geassocieerd.
Volgens de wetenschappers zijn verschillende factoren verantwoordelijk voor dit patroon. Deze onkruidsoorten zijn wijdverspreid, hun bloemmorfologie geeft toegang tot een brede waaier aan bestuivers en ze produceren gemiddeld vier keer meer nectarsuiker dan de aanbevolen plantensoorten. Een aantal van die soorten zorgen met hun zaden trouwens ook nog eens voor voedsel voor vogels maar dat was geen onderwerp van de studie.
Het is eigenlijk onzinnig dat er zoveel geld uitgegeven wordt aan onkruidbestrijding (met bijhorende gevolgen voor milieu en natuur) terwijl er tegelijk duizenden euro's gaan naar subsidies voor de inzaai van bloemenmengsels.
(The disproportionate value of 'weeds' to pollinators and biodiversity; DOI: 10.1111/1365-2664.14132)

WIL JE HET WEL WETEN?

Op de site https://myclimatefuture.info/ kan je zien met hoeveel klimaatextremen je tijdens je leven te maken zult krijgen in vergelijking met een wereld zonder klimaatverandering. De resultaten zijn gebaseerd op wetenschappelijke gegevens.
We geven de vergelijking voor iemand die in 2000 geboren is, bij een stijging van de temperatuur met 1,5°Celsius en een stijging met 2,4°Celsius.

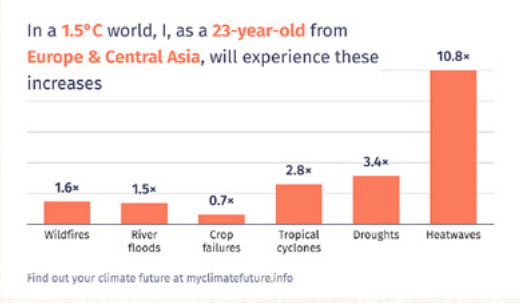

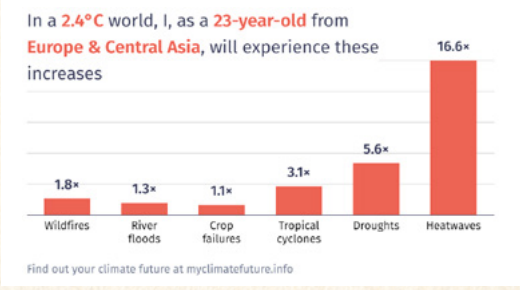

HOE VERZIN JE HET?

Soms kom je in de pers berichtjes tegen die zo triest zijn dat ze grappig worden, of is het omgekeerd? In juni poseerde in Wellen een echtpaar voor een dode tuin met kunstgras en kiezels. Ze deden hun beklag over de pluisjes van de populieren van het aangrenzend natuurgebied, en dat terwijl de tuin nog maar net gestofzuigd was! Maar, voor alle duidelijkheid, ze noemen zich echte natuurvrienden. In juli trokken in Schellebelle en Baasrode een aantal mensen naar de vrederechter met een klacht tegen de knijten – die, toegegeven, erg vervelend kunnen zijn – langs de Schelde.

DE DINOSAURUS IS TOCH OOK UITGESTORVEN ...?

De heisa rond het weigeren van de vergunning van Ineos in Antwerpen (De Morgen, 20-07-2023) heeft de toon van de discussie rond stikstof duidelijk (nog) verscherpt.
Zo was er de oprichting van het Farmers Defence Force Belgium waarvan de voorzitter stelt dat het stikstofakkoord gebaseerd is op foute cijfers, volgens hem zijn de cijfers bovendien "door de groene lobby met opzet gemanipuleerd om de landbouw te verdrijven en de grond, als die waardeloos geworden is, in bezit te krijgen." (Vilt nieuwsbrief 08-08-2023). Volgens deze voorzitter is er zelfs helemaal geen stikstofprobleem (!) en is de natuur waar hij woont prachtig. "Zij (de beleidsmakers onder invloed van de groene lobby) beschuldigen de landbouw van alle milieu- en natuurproblemen. Alleen streven ze een natuur na die niet te realiseren valt, een wensnatuur. Maar de natuur evolueert, dat is een natuurlijk proces. Er zijn toch ook geen dinosaurussen meer. Of zijn de landbouwers ook schuldig aan hun uitsterven?". Geen woord over het feit dat de vroegere beleidsmakers het onder druk van de landbouwlobby zo ver hebben laten komen, geen woord over het schrijnend verlies aan biodiversiteit. En misschien moet de voorzitter zich eventjes informeren over hoe de dinosaurus aan zijn einde kwam ...
Vervolgens was er Hendrik Vandamme, voorzitter van het Algemeen Boerensyndicaat (ABS) met een opiniestuk (17-08-2023): "Niet alleen foute cijfers en aannames en even mank draaiende computermodellen, maar ook populistische politici die de kaart trekken van de industrie of die bevriende ngo's pamperen, verhinderen vandaag een uitweg uit de impasse." Vandamme pleit ervoor dat de Vlaamse overheid anders gaat meten onder andere door systematisch isotopenanalyses toe te passen op de stikstofpartikels nabij en in natuurgebieden. In afwachting

daarvan moeten de beleidsmakers er volgens hem voor zorgen dat de ganse veehouderij niet op apegapen blijft liggen en moeten de lopende vergunningen gerespecteerd worden "zonder beperking door aannames en foute impactanalyses of subjectief becommentarieerde passende beoordelingen." Met andere woorden: alles weer op de lange baan schuiven en later zien we dan wel weer, *business as usual* ...

In de discussie wordt er vaak verwezen naar de "eigenheid van Vlaanderen" met zijn dichte bewoning, intensieve landbouw en foute ruimtelijke ordening. De natuurdoelen die Europa stelt zouden dan voor Vlaanderen niet haalbaar zijn. Moet Vlaanderen zich dan maar tevredenstellen met een armere natuur, aangepast aan zijn landbouw ...? Volgens Vandamme wel want "Europa kan hier niet blind voor blijven en moet mee haar natuurbeleid omdenken naar een ook voor Vlaanderen werkbaar beleidskader." In artikels die zoeken naar de oorzaken van de achteruitgang van de biodiversiteit staat de landbouw steeds op de eerste plaats. Vandamme gaat nog verder door de, door wetenschappers opgestelde, Kritische Depositiewaarden (KDW) die bepalen hoeveel stikstof bepaalde vegetatietypes aankunnen in twijfel te trekken. Jammer genoeg voor hem blijkt uit onderzoek dat dit jaar werd uitgevoerd in Nederland, dat de gemiddelde kritische depositiewaarde voor stikstof in Nederland lager ligt dan tot nu toe werd gedacht. De waarde die aangeeft hoeveel stikstof de natuur aankan zonder dat er schade optreedt, gaat gemiddeld 1,3 kilogram per hectare per jaar omlaag. Dit betekent dat de uitstoot van stikstof nog verder naar beneden moet om de natuur te beschermen (Nature today, 01-09-2023).

Dat er rond het stikstofverhaal nu een onverkwikkelijk Ineos-geurtje hangt dat veel vragen oproept heeft het beleid ook aan zichzelf te danken. Deze investering wordt als 'duurzaam' voorgesteld maar is gebaseerd op ingevoerd schaliegas ... Annick De Ridder (NVA-schepen in Antwerpen) bestempelt Ineos in een opiniestuk *(De Morgen, 16-08-2023)* als een "Een dappere investeringskeuze die beleidsmakers uiteraard maximaal moeten faciliteren." Ook zij hekelt Europa: "De hoeveelheid regelgeving die (vooral) vanuit Europa onder het mom van een duurzaamheidsagenda op bedrijven en overheden wordt afgevuurd is ongezien. Enig realiteitsbesef is dringend nodig." Maar De Ridder is hoopvol want "Hopelijk wordt dat eindelijk mogelijk nu er enkele Europese excellenties vertrekken, door pensioen of na verkiezingen." Wie Europa volgt weet op wie ze doelt.

De door Europa opgelegde natuurdoelen worden blijkbaar door sommige beleidsmakers steeds meer als hinderlijk ervaren en dat ondanks het feit dat een robuuste natuur helpt in de strijd tegen de klimaatverandering waarvan men de signalen nu onmogelijk nog kan negeren. De, deels afgezwakte, Natuurherstelwet werd maar nipt goedgekeurd. Ook ideeën die pleiten voor een ander economisch model en de eeuwige economische groei in vraag stellen, worden neergesabeld. Niet toevallig ook door de burgemeester van de stad die Ineos pampert.

GROTE WORTELUIL HOUDT VAN LAVENDEL

Half juni blies een warme Sirocco wind van over Noord-Afrika richting Frankrijk. Gedragen door de wind bereikte ook de grote worteluil (*Agrotis ipsilon*), een nachtvlinder, het zuidoosten van Frankrijk. De wijfjes zetten er eieren af en drie weken lieten de rupsen een spoor van vernieling achter in de lavendelvelden. Het is, na de droge zomer van 2022, een tweede tegenslag voor de lavendelproducenten. Waar mogelijk begonnen ze nog snel te oogsten maar toch werden hele velden kaal gevreten, ook voor de toeristische sector een domper.
(nieuwssite Reporterre, 9-08-2023)

Grote worteluil © https://lepiforum.org/wiki/page/Agrotis_ipsilon#/image/1/12

DE KOST VAN INVASIEVE SOORTEN

Meer en meer planten- en diersoorten verspreiden zich dankzij de mens buiten hun natuurlijk verspreidingsgebied. Meestal vormt dit geen probleem maar soms loopt het fout en gaan door het ontbreken van ziektes en natuurlijke vijanden planten woekeren, vreten dieren hun nieuwe bestemming kaal of worden de plaatselijke soorten weggeconcurreerd, biologen spreken dan van een 'invasieve exoot'. Van minstens 3500 soorten is vastgesteld dat ze problemen opleveren voor mensen of andere soorten. Bekende, of beruchte, voorbeelden bij ons zijn de Japanse duizendknoop, de Aziatische hoornaar, reuzenbalsemien, ... Sommige soorten, zoals de tijgermug, kunnen een probleem vormen voor de gezondheid.

In een rapport dat in september verscheen roept het Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES) de overheden op om meer te doen om de verspreiding te voorkomen en om invasieve soorten intensiever te bestrijden. Volgens dit rapport zijn invasieve soorten – alleen of in combinatie met andere factoren – voor 60% verantwoordelijk voor het uitsterven van soorten en verviervoudigt elk decennium de economische kost die ze veroorzaken.
Het volledige rapport is te vinden op https://www.ipbes.net/IASmediarelease

FLORA VAN BELGIË, HET GROOTHERTOGDOM LUXEMBURG, NOORD-FRANKRIJK EN DE AANGRENZENDE GEBIEDEN

De 'Flora van België, het Groothertogdom Luxemburg, Noord-Frankrijk en de aangrenzende gebieden' werd voor het eerst in het Nederlands gepubliceerd in 1983. Het boek werd het standaardwerk over de flora van België en de omliggende regio's.
Deze vierde, totaal herwerkte, editie kwam tot stand onder impuls van Filip Verloove en Fabienne Van Rossum, beide werkzaam in Plantentuin Meise. In vergelijking met de laatste Nederlandstalige editie, die al dateert van 1998, zijn er meerdere honderden nieuwe taxa toegevoegd aan de sleutels. Vaak, maar niet uitsluitend, recent ingeburgerde soorten. Het is een weerspiegeling van hoe onze flora verandert, mede als gevolg van de klimaatverandering.
Daarnaast zijn er honderden correcties en herzieningen aangebracht, die met name recente inzichten in de taxonomie op soort-, genus-, familie- en ordeniveau weerspiegelen. Wereldwijd DNA-onderzoek heeft de voorbije decennia het onderzoek naar de evolutie van plantensoorten in een stroomversnelling gebracht. Deze editie volgt de meest recente kennis.
De taxonomisch moeilijke groepen *Salix*, *Rosa*, *Rubus* en *Taraxacum* werden volledig herwerkt door specialisten. De verspreidingsgegevens werden herzien op basis van geactualiseerde data. De flora behandelt nu 2.781 taxa en is het meest complete en wetenschappelijk best onderbouwde florawerk dat beschikbaar is voor onze streken.
Deze editie bevat niet enkel geactualiseerde inhoud, maar werd ook voorzien van een nieuwe frisse look en heeft een iets groter formaat. Om de flora gebruiksvriendelijker te maken werden honderden nieuwe tekeningen toegevoegd waarbij bijna elk genus wordt geïllustreerd aan de hand van een representatieve soort. Deze flora vormt de fundamentele basis voor elke vegetatiestudie, niet alleen van België, maar ook de aangrenzende gebieden.

Modest & Kamiel

agro-ecologische bioboerderij in Mater met weidevarkens, veldbloemen en Glamping

zelfpluk van zomerse bloemen
boeketten op bestelling
zomerbar van 21 juni tem 21 september

2-wekelijks vers varkensvlees
charcuterie en andere hoeveproducten

overnachten op de Glamping in de eetbare tuin

workshops – teambuildings – feesten

www.modestenkamiel.be

MEANDER #4
jaargang 21 | oktober-november-december 2023
afgiftekantoor Gent X - erkenning P203773
driemaandelijks tijdschrift van vzw Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
bpost
PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

Filmpremière
'De natuur in de Vlaamse Ardennen'

zaterdag 18 november 2023, 20.00 uur - Zottegem

VZW Natuur Ontmoet Cultuur (*) organiseert samen met Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen - Boembekemolen en Natuurpunt Zwalmvallei de filmvoorstelling 'De natuur in de Vlaamse Ardennen.'

Natuurfotograaf Peter De Craene en natuurfilmer Rudi Baetslé maakten een film over de verbazingwekkende diversiteit en de indrukwekkende schoonheid van de natuur in onze Vlaamse Ardennen.

De film is een multimediaproject: Natuur Ontmoet Cultuur werkt live samen met Motel Bliss (**), een vierkoppige band uit Gent. Motel Bliss brengt eigen indie-folk-pop songs waarbij ze graag een intieme, akoestische sfeer oproepen.

De combinatie van de livemuziek van Motel Bliss en de prachtige natuurbeelden van natuurfilmer en natuurfotograaf staan garant voor een stemmige avond.

Wanneer? 18/11/2023 van 20u00 tot 23u00
Plaats: CC Zoetegem, Hospitaalstraat 18, Zottegem

Tickets bestellen kan via www.cczoetegem.be
https://ticketshop.ticketmatic.com/cc_zoetegem/shop?l=nl

Belangrijk: na de film kunt u in de foyer napraten met een drankje

(*) VZW Natuur Ontmoet Cultuur werd in 2018 opgericht door Peter De Craene en Rudi Baetslé. De VZW heeft als doel de pracht van de natuur tot bij de mensen te brengen. Voorstellingen gaan steeds gepaard met livemuziek. Alle opbrengsten worden aan een vooraf bepaald goed doel geschonken.

(**) De 'Bliss' in Motel Bliss betekent perfect happiness - great joy; "she gave a sigh of bliss" - synoniemen: joy · pleasure · delight · happiness · glad ecstasy · elation · rapture. Motel Bliss klinkt zowel live als in de studio sfeervol, fris en melodieus. Motel Bliss speelt graag op originele locaties in een intiem kader.

v.u. Johan Cosijn, Berkenstraat 15, 9680 Maarkedal - T. 055 30 98 10